

ΦENGE YEKITIYE

KOVARA YEKITIYA DEMOKRATÊN KURDISTAN

ZEITSCHRIFT DER UNION DER DEMOKRATEN KURDISTANS

Prof. Qanatê Kurdo 23.09.1909 - 31.11.1985

JÎ BO SERXWEBÛNÊ DÎ ENIYEK NIŞTIMANÎ DE BÎGHÊN HEV !

Sal: 4/1986

Hêjmar: 7/8

Biha: 5,-DM

Hezar, hezar sed sal herin

Merd û namerd ser bigerin

Te bernadin em ji destan

Welatê me xeş Kurdistan

T Ê D A Y Î

<u>N i v î s a r</u>	<u>N i v î s k a r</u>	<u>R û p e l</u>
Olof Palme	Hemreş Reşo	1 - 4
Prof.Q.Kurdo	Dr.Rehber Rêzan.....	5 - 9
M.Remzi Bucak.....	Hemreş Reşo	10 - 14
Rexneyek	Cankurd	15 - 17
Bersîva Me	Hemreş Reşo	17 - 28
Tutarlı Bir.	İhsan Aksoy	29 - 33
Das Wort v.M.Kaddafi..	werger H.Sabri	34 - 35
Rêzannameya Komcivînê.	Koma Doliwger	36 - 40
Biryarên Komcivînê....	Koma Doliwger	41 - 44
Gulan Naxwazim.....	Osman Sebrî	44 - 44
Rojnameyên biyanî.....		
ku li ser Kurd hatine		
nivisîn		45 - 52

Wêneyên têda:Q.Kurdo (J.Heyderî),M.R.Bucak (Y. Bucak)

Navnîşan.....YDK (UDK)

Anschrift.....P.F. 103041

D- 4650 Gelsenkirchen

Postgiro-Konto-Nr.:810-439, Postgiroamt Essen,PLZ 36010043

Commerzbank, Filiale Gelsenkirchen,Neumarkt 3,PLZ 42040040

Konto-Nr.: 4306262.

OLAF PALME

JÎ HATE KUŞTÎN !!

Hin bûyer hene ku merov li hember wan lal û mat dimîne. Merov ne bi çavên xwe û ne jî bi guhên xwe bawer dike!. Ewana bûyerine cîhanî ne. Bala hemû gelan dikşînin ser xwe...

Hinek ji wan bûyerana mizgîn in, behna serketin, azadî û aşitiyê ji wan tê. Mizgîniya rojên xweş û rojên ji azadî û wekhevî û aşitiyê dagirtî didin.. Merov li xwe an jî li yên dorhêla xwe dipirse û dibêje "ma gelo ev rast e, an ez xewnan dibînime?": Wek ketina Şahê zordest û xwûnxwar, wek revîna Marcos ê kelles û zordest û h.d..

Ev bûyerana nîşanên pêşveçûyîn û serketina merovan e. Lê hin bûyer jî hene ku, bi vacayî, nîşana pexîlî, kirêtî û hovberiyê nin. Merov vê carê bi xengînî li xwe dipirse û dibêje "ma gelo çima?!"

Çawa ku ev pirs di kuştina Ghandî û di ya Dr. Martin Luther King de bi hezaran car hate pirsîn, di kuştina Olaf PALME de jî ev rewşa bêbav carake din hate pêş û şelpeyeke (darbe) mezin li aşitîxwazên cîhanê ket...

Ev bûyerana çend dilêş û xengîn û reşdar bin jî, bê şik rastiyekê didin ber çavan. Ev jî ew e ku hêj "merov bi xwe û xwe, dirindeyê xwe ye" û çawa ku hevalbendên qencî, rindî, serfirazî, demokratî û aşitiyê gellek hene, dijmin û neyarên wan jî gellek in!!

Bê guman, kuştina Olaf PALME jî karê van merovên hov û dirinde ye. Ev celeb merov an jî karbidestiyên mêrkuj, zordar û mêtinkar berjewendiya xwe di êşandin, şêlandin û bindesthiştina gel û merovan de dibînin.. Tucaran nakeve serê min ku merovparêz û aşitîxwazekî wek Olaf PALME bi destên yekekî serbixwe hatibe kuştin. Berjewendiya merovekî, bi tenê, di kuştina Wî de tunneye! Divê paşmêr û piştgîrên wan destên qirêj hebin û hêrgiz hene jî.. Peydanekirin û wendabûyîna wî jî rastiya vê gumana me dide xûyanîkirin. Gava em li ser vê gumana xwe bimeşin, divê em bi çakî bala xwe berdin ser rêxistinên ku berjewendiya karbidestên wan dikare di vê mêrkujîya bêbav de hebe..

ÇIMA NE MÎT?

Ger em baş bidin serhev, emê bibînin ku, li nik gellek rêxistin û karbidestiyên dijmerovî, berjewendiya karbidestên Tûrkiyê û rêxistina wan MÎT ji ya gişan bêtir e.

Em bi xwe ne "krîmînolog" in, lê rêçikên berçav hene ku şopa wan diçe ber wargeha MÎT ê:

1- Ji şerê Viyetnam ta roja kuştina O.Palme Kemalîstan dijîniya Wî dikirin:

- a) Jiber ku karbidestên Tûrkiyê hevalbendiya USA dikirin û O.Palmê dengê xwe dijî wî şerê gelkuj û emperyalîstî dikir.
- b) Jiber ku O.Palme piştgîriya mafê gelê Kurd dikir û li Siwêd jî mafê parastin û pêşvebirina çanda gelê Kurd dikir.

2- Ji 1923 virde "Komara Tûrkiyê" di her tevger, liv û kirinên xwe de zordarî û mêtîngehkariya xwe êşkerekir:

- a) Xapandina Kurdan di destpêkê de, nenasîna mafên Kurdan ên xwezayî, şikandina şoresên Kurd bi dirindeyî, kuştin û ji welêt dîrxistina Kurdan..
- b) Ta niha lixwenenana (înkâr) gelkujiya (qetlîam) Ermeniyên.
- c) Destdayîn û vegirtina Entekya
- ç) Vegirtina girava Qibris û
- d) Êrişkariya wan ya ser Kurdistana Nîvro (Îraq)...

3- Pilçiqandin, êşandin, kuştin û zîndankirina demokrat û aşitîxwazên Tûrkiyê...

Ev hersê deq û bindeqan bi gengazî rûçikên karbidestên Tûrkiyê êşkerekir dikin ku ewana sedî sed dijdemokrat, mêtîngehkar (kolonyalîst), dijmêrovî û dijî aşitîxwazên cîhanê ne..

Ew kesên ku xwedî van rûçikan bin, çawa dikarin şîngêriya O.Palme bikin? Ma ev ji merovekî mêrxas û aşitîxwaz ne rûreşî û sernizmî ye? Ma evana hêjayî dostanî û hevalbendiya O.Palme ne? Em dibêjin na.. na!

Karbidestên Tûrkiyê ji bo veşartina rûçikên xwe yê kirêt û genî di her tevgerê dijmêrovî de xwe ji her gişan bêtir merovparêz dane naskirin û xuyakirin!

Ji roja kuştina O.Palmê ta roja îro Karbidestên Tûrkiyê, rojname, pêlweş û wêneguhêzên wan bûne "hawarî" û parêzgerên merovî û aşitîxwaziyê! Ji Siwêdî û Ewropiya

bêtir li Olaf PALME xwedî derdikevin, ango "ji qiral
bêtir qiralkarî kirin"!..

Ev çawa dibe? Ma kesek ji xwe napirsê û nabêjê "çima
karbidestên Tûrkiyê û MÎT a wan evqas dixwazin
ev mêrkujîya têkeve derê PKK?!

PKK rêxistineke serbixwe ye, lê ev tevgera MÎT ê bi
tenê ji bo PKK ye? Na, bê guman keftelefta wan kuştin
û linavrakirina hezkirina Siwêdî û ewropîyan e! Ewana
hewl didin ku tevgerên Kurd û Kurdistan li Ewropa were
vemirandin.. Piştgîriya maf, doz û daxwazên gelê Kurd
neyê kirin!

Rastî ev e û ev bi tenê ye....

Hemreş Reşo

NEMA DÎLÊ PROFÊSOR QANATÊ KURDO JÎ LÊDIXE!

Mirina rewşenbîrên Kurdistanê di salên 1984-1985 de me qelamhilgirtiyên û kamêrehilgirtiyên didin ber pirseke mezin, jiber ta radeyekê pêwîst e cihên wan werine girtin, ta radeyekê pêwîst e em valahiya wan hêştine bigirin. Her neweyek li gor karînen xwe rola xwe dilîze di pêşdabirina tevgera azadîxwaza gelê Kurd de çî di warên siyasî de, leşkerî de û çî di warê qelamhilgirtinê de, gava rehmetiyên Tewfîq Wehbî, Cigerxwîn, Yilmaz Güney, Eladîn Sicadî, Qanatê Kurdo û yê din dest avêtibûn çalakiyên rewşenbîrî, di wê demêda rewşa jar pengirîbû li ser rûyê lîteraturê kurdî wan bi koşîşên dîr û dirêj hebûna me ya çandî dewlemend kirin û hinek aliyên reya dijwar li pêşîya hevvelatîyên gênc dîz kirin û afirandinine giranbiha pêşkeşî me xwendevanan û kurdolocîyê kirin.

Bi min sext e (dijwar e) ez şînebenda, şînegotina û şînehozana lîser bilîmetên me Kurdan binivîsînim, bêjim, biafirînim, lê çîbîkim rê li daxwazên heval û hogîran nayêne girtin, ez neçar bûm çend gotina derheqa mamostayê xwe Profêsor Qanatê Kurdo rêzîkim, bi bona mirina wî, raxa 31.11.1985 me sêwî dihêle û li Lenîngradê can da.

Qanatê Kurdo li Kurdistana Bakur li gundê Susizê sala 1909 jî deya xwe dibe. Gava zaro 6 salî dibe karbidestên Tirkên Êmeniya û hin Kurdên me yê êzîdî didine kuştinê û jî malbata Qanat bêtirî sed mirovî têne kuştinê û tenê 4 zaro li sînê dimînin, yê tevî mezin jî wana Reşîdê Osman bû -pîsma-

mê Qanat- wê demê 15 salî bû. Yekemîn car mala Qanat li gundekî Ermenîstana Soviyêtî cîwar dibe û di rewşeke diravî xerap de dijîn. Pir li wir namînin û vê carê bi hêla Gurcîstanê de diçin; li bajarê Tifilîsê Qanat dixwîne û di berra dixebite. Di sala 1928 de qûnaxeke nû vedibe di jiyana Qanatê Kurdo de, ew dibe xwendekar li Zanîngeha Leningradê li fakûltêta karkerî û li wir huşmendiya xwendekar bala Kurdnasên mezin Y.Orbêlî û A.Freyman dikşînin, bi arîkariya wan deriyine nû ji Qanatê Kurdo re vedibin, ew kurdolociyê ji xwe re dike amanca yekemîn.

Sala 1931 li Zanîngeha Leningradê çalakiya kurdolociyê tê vejandin û li wir melbendeka (merkezeka) nû peyda dibe, li wî cihî 8 xortên nû dîplom wergirtî dixebitin 4 ji wana Kurd bûn û Qanat di nav wan de bû.

Pirsa gramatîka kurdî ji Qanatê Kurdo re dibe xemeke mezin, ew di wê babetê de dixebite li gel hevalên xwe, diçûn nav Kurdên Ermenîstanê li nav gundan digerin, matêrila ji zanyên folklorî biref dikin û wana vedikolînin, bend û pirtûkan dinivîsînin, li konferênsên zanistî beşdar dibin wek pisporên gênc.

Sala 1933-a yekemîn konferênsa kurdolociyê li Êrîvanê pêk tê, di wê civînê de Hacıyê Cindî, Amînê Evdal, Arabê Şemo û Qanatê Kurdo raporên zanistî liser çanda kurdî dixwînin. Rapora Qanatê Kurdo bi vî sernavî bû: "Bingehên rêzimana Kurdî".

Qanatê Kurdo wek zimanzan liser wê reyê dere, şerê cîhanî duhem wî hinekê ji kar bi dûr dixwe, ew jî tevî gelên Soviyetistanê bergiriya welêt dikin li dijî faşîzma Almanî.

Sala 1947 li Înstîtûta Rohilatnasyîê li LÊNÎNGRADÊ mijûlî ziman, êtnografiya û lîtêretûra netewa Kurd dibe, herweha dersên zimanê kurdî li zanîngehê didan şagirtên edebiyata îranî. Piştî 2 salan bûyereka mezin di jiyana dibistana kurdî de li Ermenîstanê peyda dibe bi derketina yekemîn gramatîka Q. Kurdo, ew bi pirtûkekê nake, hewl dide ji hemû sinifan re binivisîne û va ye em navên wan rêz dikin:

1-Gramatîka zimanê kurmancî ya kurt. Bona dersxanêd III-IV, Erêvan, 1949, 159 rûpel.

2-Gramatîka zimanê kurdî. Ser zaravê kurmancî. Bona komêd V-VI , Erêvan, 1956, 175 rûpel

3-Gramatîka zimanê kurdî (zaravê kurmancî) bona derxanêd V-VIII, Erêvan, 1960, 213 rûpel.

4-Gramatîka zimanê kurdî bo sinfên III-IV û IV-VIII, Erêvan, 1970.

Ew pirtûkên dibistanî ne ku zimanzanê mezin Qanatê Kurdo ji zaroyên gelê xwe re nivisîne li Ermenîstanê, bi vî karî moste dibe yek ji bextewartirîn zimannasan, ma ji wê rûmet-dartir he ye ku pirtûk li dibistana bêne xwendin û bi saya wan hînî zimanê mader bibin, belkî rojek bê ku ewna li dibistanên Kurdîstanê serbixwe bêne xwendin.

Di warê zanistîya zimên de Qanatê Kurdo du pirtûkên nîrxîn pêşkeşî kurdolociyê dike, bi zimanê rûssî:

5-Gramatîka zimanê kurdî (bi rûssî) Moskova, 1957.

6-Gramatîka zimanê kurdî liser matêriyalên kurmancî û soranî, (bi rûssî) 1978.

Gava pirtûka dawiyê derket em xwendekarên Kurdîstanê li Soviyêtîstanê gelek şa bûn, ji her bajarekî de pîrozbayî ji Q.

Kurdo re diçûn, ew jî pir kêfxweş bû gava me pêşniyar kir ku wê şakar berhemê wergerîne kurdî û bidine çapê li Ewropa Rojava. Bi evîneke mezin liser gramatikê dixebite û pirtûka sala 1970 çapbûyê tîne ser tîpên latîni û 2-3 mehan li havîngeha xwe şev û roj kar dike ta wê bi Kurdên derva gîhne: "Ev rêzimana-dibêji Q.Kurdo-bi dil û can hatiye nivîsandin bona xebatkar, gundî, pale, şivan û gavanên Kurd, yê ku mecbûr bûne ji welatê xwe derketine, hatine Ewropa ku bi serbest bixebitin û bijîn." û rêkxirawa Komkar wê diweşîne sala 1981 li Frankfurtê.

Diyar e danîna pirtûkên rêzimanî tenê ne bes e, eger peyv ne tenê naskirin û şirove kirin, bo pêkanîna wê amancê zimannasê mezin du ferhengên kurdî û rûssî datîne:

7-Ferhenga kurdî-rûssî, Moskova, 1960, 890 rûpel.

8-Kurdoev K. û Yosûpov Z., Ferhengî kurdî-rûssî, Moskova, 1983, 752 rûpel.

Ewna berhemên zimanî ne û ji bilî bendên bi zimanê rûssî derketine liser zimanê kurdî û ji bilî perwerdekirina 19 doktorên zanistî di çanda kurdî de.

Qanatê Kurdo di nav pirsên zimên de namîne, ew dest dirêjî gencên netewa Kurd dike, folklorê kom dike û pirtûkekê diweşîne bi tîpên erebî:

9-Komele tekstî folklorî kurdî li zarî kurdekanî Soviyêtewe, Bexda, 1976.

Di wê babetê de Q.Kurdo pir xebitiye, agahdariya min heye ku pir destnivîs li şûna xwe hêştine, ji ber ewna raberî kirin, gaya serkarê min bû, hêvî dikim ku rojekê em wan berhemên çapkirî bibînin.

Mamosteyê mezin hest dike ku valayiyêke mezin heye di warê destnexistina berhemên klasîkên kurmancan de, ew dixebite û vê entologiya helbestvanî, li gel çend bendên teorî liser edebiyata kurdî pêşkesî Kurdan dike:

10- Tarîxa Edebiyata Kurdî-1-, Stockholm, 1983, 192 rûpel.
Bi zimanê rûssî Q. Kurdo pir bendên nirxîn nivisîne, hêvê dikim ku xwendevanên Kurdistanê rojekê wan bi kurdî bixwînin.

Hîn esereka din nirxîn heye ew jî "Bîranînên" mamosteyê mezin, wî di wan bîranînan de bi dîr û dirêjî liser jiyana xwe, nemaze di kurdolociyê de pir tişt ronahî kirine, hin pişk ji wan bîranînan ji min re xwendin û gotin, ewna jî hîn negihîştine destên xwendevanan.

X X

X

Xebat û têkoşîna mamostê me Kurdan Profêsor Qanatê Kurdo 57 salan ajot, berhemine giranbiha li şûna xwe hêştin di warê zimanê mader de, di warê lîteretûra netewî de, di warê folklor û dîrokê de, rehetî hebûna me a rewsenbîrî dewlemend kir, pirsên girîng di kurdolociyê de pêşda birin, kes tune ye ji xwenda, pisporan û ji niştimanperwerên Kurdistanê ku navê wî nebîstibin û li hemû zanîngehên cîhanê de di pişkên Iranîstîka de sûd û fêdê ji karên wî werdigrin.

Bextewarî ye ku mirov bi vî
cureyî cîhanê li paş xwe bihêle.

Dr. Rehber Rêzan

MUSTAFA REMZÎ BUCAK,
Xortê ku li xalê xwe digerî,
JÎ ÇÛ DÎLOVANIYA XWEDÊ!

Bê guman e ku di van salên dawîn de gelê Kurd bi mirina E.Şemo, H.Cindî, A.Sicaddî, Y.Güney, Cegerxwûn, Q.Kurdo û hd. gellek peyayên kêrhatî, bijare û sergevaz wenda kir. A dilêş, xemdar û dilşewat ew e ku ciyê van mêrxasan di warê wêje, çand û xebatên zanistî de vala ma!...
Li nik van mêrxasan gellek têkoşerên welatparêz ên wek Z.Şerefxan û M.Remzi Bucak jî em sêwî û tenê hiştin!...
Ew kesên ku nivîsarên min xwendine, çak dizanin ku ev 23 sal in di warê paşnivîsandinê de pêûsa min nikare jîr bilive... Nemaze gava ev nivîsar li ser mirina heval û hevkarên be, barê min bêtir giran dibe... Ez li vir gellekî spasî heval R.Rêzan dikim ku wî li ser mamosteyê mezin Q.Kurdo nivîsî... Nivîsarên welê diyê hêrgiz hêjayî van mêrxasan bin, lê gava merov dixwaze li ser têkoşer û welatparêzekî mînanî M.Remzî binivîse, gellek kelem û dijwarî tên pêşiyê.. Jiber ku hin welatparêz hene ku xebat û têkoşîna wan her di paş perdan de veşartî mane. Bê guman yekêk ji wan jî M.Remzî ye....

M.Remzî, bavê Leyla û Memo, di sala 1912 de li gundê Siwerekê Anazo çavên xwe vekirîye. Xwendina bingehî li Siwerekê, yê navîn û bilind jî li Îstanbulê di salên 1934/35 de kutayî aniye.

Gava merov jînenîgariya wî dide ber çavan, xweş tete dîtin ku ew di dawîya Cenga Cîhanî I. de hatiye Îstanbulê. Di wê demê de Keyseriya Osmanî hatibû helweşandin û bi Hev-

hatina Sevres (1920) pêkanîna Kurdistanek serbixwe jî hatibû naskirin! Di wê rewşê de rêxistin û têkoşerên Kurd li Îstanbulê cîwar bûbûn û tevgerêke gurr û germ dikirin...

Jiber ku M.Remzî ji malbateke mezin bû, mala wan jî bûbû wargeha bûyerên rêzanî û gellek Kurdên bi nav û deng dihatin û diçûn..

"Bavê min, yê rehmêtî, di civînên welê de nedihîşt ku xizmetkar nêzîkî wan bibin.. Divyabû min xizmeta mêvandan bikira û bibûma guhdarê axaftin û berhevdanên wan.." (3.1.1965, nameya wî ji Î.Înönü re)

Wek di van rêzikên M.Remzî de jî xûya ye, ew di çûkanî û xortaniya xwe de bûye guhdarê peyvîn û şêwrînên welatparêzan...

Piştî linavrakirina Sevres, bi Hevhatina Lausannê Kurdistan dibe çar parçan (1923)! Pişt re şoresên Koçkîrî (1923), Şêx Seîd (1925) û Ararat (1927) çê dibin û bi destên Kemalîstan bi hovberî têne şikandin, Kurdistan dibe ciyê serjêkirin û talankirinê!..

Di bin bandora van bûyerên renga reng û xwîndar de M.Remzî dibe xortekî dilagîr, hişyar, şidayiyî û xwenas...

Li ser bihîstina ku Firensiyayî xalê wî O.Sebrî ji Suriyê bidûrxistine, di sala 1935 de diçe Marsîlyaya û Parisê.

Ew dixwaze xwe bihîne wî û têkeve nava tevger û xebata welatî! Jiber ku nedizanî Firensiyayî O.Sebrî şandine Girava Madagaskar, xortê me yê 23 salî, salekê li xalê xwe digere!

Piştî vegera xwe di zanîngeha Îstanbulê de dest bi xwen-

dina "huqûç"ê dike û di sala 1940 de jî xelata xwe werdigre...

Di vê navberê de Şoreşa Dêrsimê (Seyîd Riza, 1938) jî bi destên Kemalîstên xwûnrêj hatibû şikandin... Bi hezaran zarok, jin, kalemêr û têkoşerên Kurd hatibûn kuştin! Bi dîrxistina Kurdên mayî jî Kurdistan vala dibû (ligor TKP, 1,5 mîlyon Kurd ji welêt hatibûn dîrxistin). Reşgirêdan, Şîn, grîn û kizîn bûbû jiyana rojane!...

Kemalîstan perdeyeke reş û hesinî kişandibûn ser Kurdistanê. Êdî haya kesî ji hebûn û tunnebûna gelê Kurd tunnebû... Dûzanên (qanunên) Texaswarî li Kurdistanê dihatin bikaranîn! Kî bihata kuştin, ji kîskê dê û bavê xwe diçû!...

M. Remzî, di nav sedemên şikeştina van şoreşên dawîn de tunnebûna kadiran, kêmaniya rêzaniyeke navnetewî û bêyekitiya Kurdan didît... Jiber vê yekê jî diyabû xortên Kurd bihatana serhev û amadekirin.. Ji bo ku bikaribe bigêhe vê armanca xwe, diyabû li Îstanbulê xwendekarên Kurd bicivanda ser hev û bi hev bida naskirin.. Piştî gellek dijwarî dikare hêlûneke (Yurt, Heim) xwendekaran bi navê "Dicle Talebe Yurdu" veke û xwendekarên Kurd li wir cîwar bike...

Wek têtê zanîn, di navbera salên 1938 û 1956 de dengek ji Kurdistanê Bakur nikare derkeve. Lê ji 1956 şûnde dîsa livînek peyda dibe û piştî sala 1959 jî vejandînek kurdeyatî têtê dîtin.. Gava em bala xwe berdidin teygerên wan salana, em bi gengazî dibînin ku pêşengiya wan rêxistin û teygerena di destên wan xortên "Dicle

Talebe Yurdu® de nin!.. Ev rastiya jî xweş eşkere dike ku M.Remzî bi hîmavêtina vê hêlûnê destekî pola di vejandina kurdeyatî de lîztiye û merovekî dûrbîn bûye..

M.Remzî, di sala 1947 de vedigere Kurdistanê û li Amedê (Diyarbakir)dest bi xebata parêzgeriyê (avukat) dike û di sala 1949 de jî dibe endamê DP (Partiya Demokrat) û tête helbijartin û dibe endamê parlamento. Di nav parlamentoya Tirkan de hewl dide ku şandiyên Kurd bighîne ser hev û li ser reya wan xebatine bêrdar, ligor berjewendiya gelê Kurd bike. Piştî hêviya xwe ji wan dibire, di sala 1959 de xwe dighîne Emerîka û li Dalas cîwar dibe. Li wir dixwaze dengê gelê xwe bighîne gelên Emerîkayî...

Roja 28.9.1964 de bersîveke dîr û dirêj ji rojnama Cumhuriyet re dişîne. Roja 3.1.1965 de jî nameyeke vekirî ji serekkomara Tirkîyê, İsmet İnönü re dişîne û di wê nameya 30 rûpelî de bûyerên dîrokî û civakî li ser Kurdistan dide ber çavan û pêşniyara pêkanîna komareke Federasyonî li Tirkîyê dike.

Roja 2.4.1967 de jî nameyekê ji L.Johnson re dişîne û tê de rewşa gelê Kurd dide xûyanîkirin. Jiber ku serekkomara Tirkîyê C.Sunay dihat Emerîka, M.Remzî ji L.B.Johnson dixwaze ku ew rewşa 8 mîlyon Kurd û bêmafiya wan bide ber çavên wî...

M.Remzî herçend ku di rewşeke zîvarî de dijiya jî dev ji xebata gelê xwe bernedida û hêviyek wî ya mezin di şoreşa Kurdistana Nîvro de hebû. Lê piştî sala 1975

perr û bazikên wî şikeştin, êdî nedikarî li Emerîka bimîne..

Berî ku were Parîsê di nameya xwe ya roja 18.8.1983 de welê dinivîsî:

"Îşev, min xewnek dît, ez li Brûkselê bûm... Vê sibê min telefon vekir ku bi brakê Ziya re bipeyîvim.. Hey mala minê, ne ku ew jî va ye nêzê deh hîv e ku çûye rehmetê... Kurê wî di telefonê de ji min re eşkere kir... Rehma Xwedê lê be... A va ye, em yek bi yek ji ezaba dinê difilitin, lê belê çavên me dê tim vekirî bimînin. Kî çi dizane, ka kî kî jî mirine û haya min pê tuneye.

Wek Tirk dibêjin:"Falan ölmüş,filan ölmüş,bir gün derler Hacî Sinan da ölmüş". A min jî, bê guman ê wisa be, di welatê xerîbiyê de."

Belê birako, gellekî mixabin ku ev gotina te rast derket û te roja 12.7.1985 dev ji me berda û çûyî!. Ciyê te buhişt be!

Hemreş Reşo

Mustafa Remzi
B U C A K
1912-12.7.1985

"REXNEYEK"

PIŞTÎ BARANÊ, KERÊ CÎL NEKE!

Ji ber ku min xwe demokrat dîtîye, mafê min heye, ku bîr û baweriyên xwe yên netewî di Dengê Demokratan de belav bikim.

Berî her tiştekî, hinartina we hejmara 5/6 bo min sipas dikim û ji kovara we re pêşkevtinê dixwazim.

Di gotar a destpêkê de (hejmar 5/6), ewa ku bi kurdîyeke gelek paqij û rast hatîye nivîsandin, mam hosteyê hêja (Hemreş reşo) xwast, ku çavên rastîyê kil bide, lê mixabin kûr kir. Ew dibîne, ku berbad kirina dîroka kurdî û vedizîna xebata îro ji dîroka wê, gelê me dixîne şaşiyê. Ev raste.. Lê pirsê min e: Berbad kirina dîroka merovatiyê dijî zordariya çînî ne şaşê?

Ew dibêje: Di cengîn û şoresên dijmêtingehî û dijmêtinkarî de, amanca yekemîn azadî û serxwebûne."

Gelo! Ma kî mêtîngehî û mêtinkariyê dike? tenê dijmînên derve? an jî bi wan re hindek hêz û çînen hundir welatê me hene?

Amanca yekemîn azadî û serxwebûne. Ev raste. Lê di cîhanê de gelek welat azad û serbixwe hene, wek Sudan, Bengladêş û Türkiyê... Ma eve azadî û serxwebûn? Ma xwastina gelê me Kurdadêşe an welatekî serbixwe ye?.. Eger amanca yekemîn hat gotin, divê, bi kântirîn a duwemîn jî bite gotin. Hostayê me dibêje: "Berjewendîya gel ji hemû berjewendiyên kesan an jî çînan giranbihatir tête zanîn û nasîn".

nîvîyê va gotinê raste,çiku gel ji kesan giranbihatire.Lê ji ya çînên bindest û belengaz ne çêtire,çiku di her netewekê de,û di her deman de, di şerê netewî de jî berjewendîyên karker û cotkaran li dij ên xwedî karxanan û zevîyanin,zordariya çînên serdest di şerê netewî de jî li ser pišta reben û birçîyan diwartir dibe,dîroka me kevin û ya nû li ber çavane.. Berjewendîyên maldarên ku xwe kirine destikekî aborî ji dijminê me re,hêştîye ku hovîtiya aborî ya dijmin di Kurdistanê de bite sergerandin.. Mamhoste (H.Reşo) dibêje "Di raman a welatparêzî û tevgerên welatparêzîyê de cîyê jihev cudakirina çînên gel tune ye".

Na, bi serê Koço û bi nivîšta mala Qoço, ev gotina neraste. Ji ber ku kesek nikare cudabûna ku berê heye veşêre. Gelo! çima pêşmergeyên "Kirasê Sor" yên ku çûne Kurdistana başûr karker û gundî bûn?!.. Gel ne mîna zebese, gel qor û çînin, karker,azep,cotkar,destekar û axa.. Dewlemend û maldar û... û..gel pêktînin. Ma çima îro kole nemane,û li cîyê wan merovên ku hêza pîyên xwe difiroşin hene?!

Eger mamosteyê me dîroka ramyarî ya cîhanê û ya Kurdistanê bin cil bike,nikare dîroka tor û çanda ji bîr bike,rewşa derebegî û axatîyê têde xweş dîyare. Ez nabêjim ku hemî kesên maldar dijminê gelê xwe ne,an jî ji dijmin re dixebitin. Lê ez xweş dizanim, ku serpêk (tecrube) û serpêhatiyan dîyar kirin, ku maldarên me nikanîn ji me re rojeke bi rûmet pêda bikirana,da bila îcar pêşmergeyên "Kirasê Sor" dakevîne qada serxwebûna netewî û çînfî..."Agir li qumma dimînit".

Di şoreşa Kurdistanê de, hêvîya me mezine ku her kes xwe bide rex şoreşê, ji ber ku nîrên civakî, aborî û ranyarî yên welatê me zor dijwarin, û kesek nikane ji îro de dêmenê paşerojê dîyar bike, lê berê de hatiye gotin: "Cotîyaro! ew çîye tu diçînî? got: Dema hişîn bî tê bibînî..

û sipasên ji dil

Cankurd

Bonn, 5.5.1985

BERSÎVA ME

Berî em dest bi bersîva xwe bikin, em dixwazin hîn deçên bingehîn bidin ber çavan:

1- Birader Cankurd di destpêka "rexneyên" xwe de, xwe mafdar ango xwedîmaf dibîne ku bîr û baweriyên xwe "di Dengê Demokratan de belav" bike.

Ev ne rast e:

a- Belavkirina rexne an jî nameyên xwendevanan, bi tenê, mafê berpirsiyarên kovarê ye û bersivdayîn jî mafê nivîskar e.

b- Gava di gotarê de tiştek dijî wî hatibûya nivisîn an jî belavkirin, rewş dihate guhartin û wî dikanî xwe mafdar bidîta. Lê dîsa xwebêja (maneya) vê ne ew e ku nameya wî dê hêrgiz were belavkirin. Ji bo vê reyine din tîn vekirin...

2- Ji bo ku rexne bikane ciyê xwe bigre, avadar û bêrdar bibe:

a- Divê gotar bi çakî û giştî were xwendin,

b- divê girêdana hevokan bi hev re neyête birrîn û ciyê wan were parastin,

c- divê merov bala xwe bi başî bide xwebêj û rastnivîsa gotinan û

ç- divê rexnekar, berî her tiştî rikdar nebe, gumanan di serê xwe de çê neke û berî xwendina gotar an jî nivîsarê biryara xwe li ser wê nede...

Gellekî mixabin ku birader Cankurd ev mercana, ev deqên bingehîn nedane ber çavên xwe û dest bi lêdan û lêxistinê kiriye... Lê dîsa em bi dilxweşî nameya wî belav dikin û bi biratî jî bersîva wî didin.

Birader di destpêka rexneyên xwe de dibêjê:

"Ew dibîne, ku berbad kirina dîroka kurdî û vedizîna xebata îro ji dîroka wê, gelê me dixîne şaşiyê. Ev rast e.. Lê pirs min eve: Berbad kirina dîroka merovatiyê û bê bingehkirina xebata merovatiyê dijî zordariya çînî ne şaşê?."

Min di gotara xwe de ne çêla (behsa) "berbad kirina dîroka kurdî" û ne jî çêla "vedizîna xebata îro ji dîroka wê" kiribû.

Jiber ku "berbad kirin" di kurdî de tiştekî din e û "lixwenenan" (înkâr) tiştekî din e. "Berbad kirin", kirêt kirin an jî jihev xistin e. Lê lixwenenan, hebûna tiştekî nepejirandin e (qebûl nekirin e). "Vedizîn" jî ne di ciyê xwe de hatiye nivisîn. Rastiya wê "xwe vedizîn e" û xwebêja wê "jê veşartin" an jî "jê revîn" e. Merov nikare bibêje "vedizîna xebata îro ji dîroka wê". Divê ciyê "dîrokê" û "xebata îro" were guhartin! Merov dikare dîrokê ji xebata îro veşê-

re, lê xebata îro ji tiştêkî ku niha tune ye û bûye malê dîrokê nikare veşêre!..

Gotara me ne li ser dîroka civakî û lêhûrnêrîna çînên civakî bû. Me li ser têkoşîn û rêzaniya netewî, ya dîrokî û ya îro, nivisîbû, rexne û gazine xwe ji rêzaniya îro kiribû ku dîroka Kurd, bi rengêkî zanistî nadin ber çavan û bûyerên dîrokî ligor daxwazên xwe bikartînin û dinivîsin û pir caran jî wan bûyerana weke ku nebûbin didin ber çavan.. Ma kes heye ku bikaribe "zordariya çînî" ku hebû û heye jî li-xwenene û veşêre? Gava "çîn" hebin, dê her zordariya çînî jî hebe. Ev tiştêkî xweza ye. Ma gelo rexnekarê me di destpêka rûpela 4 de nexwend ku em dibêjin: "Rast e ku gelê Kurd jî wek hemû gelan di her gavavêtineke (qonax) civakî re derbas bûye û dê derbas bibe jî." Di vir de "her gavavêtineke civakî" dîroka çînan û hêrikîna dîroka wan dide ber çavan! Bi kurtî hebûna çînan û dîroka wan dide ber çavan.. Em ji rexnekarê xwe kêmtir ne dijî zordariya çînî ne, ji bo ku dilê wî nemîne, em nabêjin ku em ji wî bêtir dijî zordariya çînî ne...

Birader Cankurd dilteng bûye ku me gotiye "di cengîn û şoresên dijmêtingehî û dijmêtinkarî de, armanca yekemîn azadî û serxwebûn e."!.

Ew dipêrsê:" Gelo! Ma kî mêtîngehî û mêtinkarîyê dike? tenê dijmînên derve? an jî bi wan re hindêk hêz û çî-nên hundir welatê me hene? Armanca yekemîn azadî serxwebûne. Ev raste. Lê di cîhanê de gelek welat azad û serbixwe hene, wek Sudan, Bengladeş û Türkiyê... Ma eve azadî û serxwebûn? Ma xwes-

tina gelê me Kurdadêşe an welatekî serbixwe
ye?.. Eger armanca yekemîn hat gotin, divê, bi
kêmtirîn a duwemîn jî bite gotin."

Rexnekarê me jî gotina me dipejirîne (qebûl dike) ku "ar-
manca yekemîn azadî û serxwebûn e". Lê gava ew gotinên
"mêtingehî" û "mêtinkariyê" tevlihev bike, rewş tête guhar-
tin. Belê, "mêtingehî" bi tenê karê diminên derve ye. Ew we-
latên ku bi destên dijminên derve tên vegirtin û bindestki-
rin "mêtingeh" in, ew dijminana mêtingehkar in (kolonyalîst)
û karê ku ewana dikin jî bi "mêtingehkarî" tête navandin.
divê merov cudabûna (ferqa) di navbera van herdu gotinan de
baş binase. Lê "mêtinkariyê" çînên serdest û dijminên mêtin-
gehkar dikin. Gava rexnekarê me di rûpela 4 de ev hersê he-
vokên me yên li dîvhev bixwenda, nediket vê çewtiyê. Me go-
tiye: "Di ramana welatparêziyê de bi tenê tawanbariyek (gu-
neh, sûc) berçav heye. Ew jî hevalbendî û destbirakiya mêtin-
kar û neyaran e. Ev kes an jî komikana bi xwefiroşî an jî
bi "caş"itî tên navandin ku ciyê wan di nav gel de namîne
û dibe dijminê gelê xwe.." Em bawer in ku ev gotinana gelle-
kî vekirî û ronak in...

Xweş xûya ye ku rexnekarê me dîsa tevlihev dikê! Ew azadî
û serxwebûna netewî û azadî û serxwebûna civakî tevlihev
dikê! Paşê "serbixwe" û "serxwebûn" jî ne yek in. Em bi xwe
gellekî şa dibin û dilxweş dibin, gava me jî bikaribûya wek
Tirk, Sudanî û Bengladeşî xwe ji dijminên derve rizgar biki-
ra! Berê hatiye gotin: "Sê kêsik belayê serî kevirekî ne."
Herkes dizane ku dijminên me ne "kêsik" in, hesin in! Ji bo

qels û jarkirina dijminan divê em bi kêmanî yek an jî du "kêsikan" linav rakin, ji welatê xwe derxînin...

Paşê me bi tenê negotibû ku "armanca yekemîn azadî û serxwebûn e". Me gotina xwe dom kiribû û gotibû ku "Serbilindî, serfirazî û parastina rûmeta merovî ye"! Ma gelo rexnekarê me xwebêja van gotinana jî nizane? Em bawer nakin... Em bawer in ku "armanca duwemîn jî" hatiye gotin. Lê bav û kalên me gotine: "Çala maneyan nayên dagirtin"!... Belê, ligor bîr û baweriya me, daxwaza gelê me berî her tiştî derxistina mêtîngehkaran e, rakirina sînorên ku bi destên emperyalîst û mêtîngehkaran di nav Kurdistanê re hatine kişandin û yek kirina Kurdistanê ye!..

Biraderê me dîsa bi tenê hevokê ji gotara me girtiye û nîvê wê rast dibînê.

Me gotiye: "Berjewendiya gel ji hemû berjewendiyên kesan an jî yên çînan giranbihatir tête zanîn û nasîn."
Berî her tiştî destpêka hevokê jê qetandiye, girêdana wê bi hevokên ber û paş wê ve jî birriye! û dibêjê:

"Nîvîyê vagotinê rasteğçiku gel ji kesan giranbihatire. Lê ji ya çînên bindest û belengaz ne çêtire, çiku di her netewekê de, û di her deman de, di şerê netewî de jî berjewendiyên karker û cotkaran li dij ên xwedî karxanan û zevîyanin, Zordariya çînên serdest di şerê netewî de jî li ser pişt reben û birçîyan diwartir dibe, dîroka me kevin û ya nû li ber çavane.. Berjewendiyên maldarên ku xwe kirine destikekî aborî ji

dijmînên me re, hêştîye ku hovîtiya aborî ya dij-
min di Kurdistanê de bite sergerandin.."

Gava biraderê me xwebêja ûşeya "Gel" bizanibûya, xwe evçend nedêşand. Du têgihêstin an jî şirovekirin li ser ûşeya "gel" hene: Marksîst-lenînîst çînên ku di afirandinê de, di derxistina tiştan de û di peşvebirinê de beşdar in ji "gel" dijmêrin. Di dema ku borjuvajî derî van kirinana dimîne, ewna êdî ji gel nayên jimartin.. Li gor bîr û baweriyên din û ya biraderê me, "gel" ji hemû çînan pêk tê. Gava em ya dawîn bipejirînin, dîsa bêtirî 90% gelê me gundî û karger in! 85% ji gelê Kurd jî gundî ne! Li gor şirovekirina zanistî, gundî ji çînan nayête jimartin, kes nizane ku ewana dê teve kerwanê kîjan çînî bibin. Em di şoreşa azadî û serxwebûnê de, azadî, serxwebûn û berjewendiya zehmetkêşên Kurdistanê dibînin... Me di gotara xwe de jî bi gellekî vekirî hevalbend û destbirakê neyaran (dijminan) bi çasîtî û xwefiroşî navandibû. Lê gotinên biraderê me ku dibêje "gel ji çînên bindest û belengaz ne çêtire", ne rast e. Jiber ku gel ew bi xwe ne. Paşê biraderê me dîrokê jî "berbad" dikê: Em ne di wê baweriyê de ne ku "zordariya çînên serdest di şerê netewî de jî li ser piştê reben û birçîyan diwartir dibe." Di dema cenga serxwebûnê de, merov dikare bibêje ku barê giran ewana dîksînin, lê zordariya çîna serdest, bi vacayî kêmîtir dibe. Berî her tiştî yên ku ji bo serxwebûnê çekdar in, ji berê bêtir xwenas û hêztir in. Ewana têkoşîna azadî û serxwebûna xwe didin!

kes nikare bibêje ku merovê bê çek û yê çekdar wekhev in. Gava em werin ser dîroka kevn û nû, em dibînin ku gellek mêrxas û lehengên wek Şêx Seîd, Seyîd Riza, Îhsan Nûrî, Gazî Muhammed, M. Mustafa Barzanî û h.d.. bûne cangoriyên (şehîd) Kurdistan. Kes nikare bibêje ku gava wan xwe navêtibûya qada cenga serxwebûnê dê di jiyaneke nebaş û nexweş de bijiyana. Paşê birader bîra dibê ku di cengên serxwebûnê de maldarên welatparêz hem ji malê xwe, hem ji bandora (tesîr) xwe li ser dorhêla xwe û ser de jî hem ji giyanê xwe dibin.. Divê merov rastiya berçav paşçav neke û nebe goriyê ramanên renga reng! Îro, gava em hêjmara "caşan" û xinizan (xayîn) bidin ber çavan, emê bi gengazî (hêsanî, qolay) bibînin ku piraniya wan "belengaz" in. Bi tenê divê em "millisên" li Kurdistana Bakur û çaşên li Kurdistana Nîvro (Başûr), ku hêjmara wan bi deh hezaran in, bidin ber çavan û lêhûrbibin. Ma evana hemû maldar û xwedî zevî ne?! Em dikarin bi kurtî bibêjin "ji piran pir û ji hindikan hindik", ev rast e. Gava birader li gor bîr û bawerî û ramana xwe bibêje "lê belê, ...paşê!?", emê bibêjin, ew li ser te û şoreşgeran dimîne....

Rexnekarê me dîsa bê ku bizanibe ketiye çewtiyek mezin, an ew dixwaze ku em bibêjin bi zaneyî waha dikê!? Jiber ku me gotiye "di ramana welatparêzî û tevgerên welatparêziyê de ciyê jihev cudakirina çînên gel tune", ew sond duxê û dibêje: "Ey gotina ne reste. Ji ber ku kesek nikare cudabûna ku berê heye veşêre."

De femmo, baş bala xwe bidin hevokê! Ma kê gotiye ku "çîn tune"? Gava merov bibêje "çînen gel", di vir de, tunebûn,

an hebûn heye?! Di vê hevokê de gellekî xweş vekirî û xû-ya ye ku em dibêjin di ramana welatparêziyê de cudabûna çînan nayête kirin, her çînek dikare beşdarî tevger û şoreşa serxwebûnê bibe.. Me giringî û giranbihabûna çînekê li ser ya din re negirtiye û ciyekî taybetî nedaye yekekî ji wan!..

Jiber ku "Welatparêzî: Li nik evîndariya welêt û gelê xwe, naskirin û piştgîriya serxwebûn û azadiya gelên din e jî. Serwextbûna pêwestiyên xwe ji bo mafê çarenûsa gel û welêt û amadebûna parêzgeriya wan e. Emperyalîst hewl didin ku welatparêziyê wek nijadparêzî bidin naskirin." (Lexikon, A-Z, Verlag Enzyklopädie Leipzig, 59).

"Çîna kargeran ku yekemîn çîna şoreşger e, ji hemû çînen din bêtir welatparêz e." (Philosophisches Wörterbuch, Leipzig, 1964)

Wek tête dîtin "Welatparêzî" bi çînan ve nehatiye girêdan. Her çînek dikare li gor rewş û demê bibe "Welatparêz". Her çînê ku dijî mêtîngehiyê û mêtîngehkariyê bicenge, welatparêz e.

Paşê jî dipirsê û dibêjê: "Çima pêşmergeyên "Kirasê Sor" yên ku çûne Kurdistan Başûr karker û gundî bûn?!"

Bi rastî ev pirseke gellekî xweş e! Jiber ku wî ev çîroka di "Çiya" de xwendibû! Lê navê çîrokê "Kirasê Sor" bû, ne navê pêşmergeyan!... Lê belê her kes dizane ku piraniya pêşmergeyên Kurdistan her gundî bûn û dê her gundî û karger bin, vê rastiyê kes nikare bincil bike û veşêre.. 24

Lê divyabû hevalê me bizanibûya ku ez ne bi çîrokî,lê bi rastî çûbûm Kurdistana Başûr..

Rexnekarê me di dawiya nameya xwe de êdî dev ji rexnekariyê bedidê û dest bi devavêtin û zimandirêjîyê dikê!

Xûya ye, her waha diyar e ku daxwaza dilê wî ya bingehîn jî devavêtin bûye! Em hêvîdar in ku ev gumana me ne rast be, lê gava rast be, ew bi xwe, xwe diêxîne bin tawanbariyek giran..

Bala xwe xweş bidin gotina wî:"Eger mamosteyê me dîroka ramiyarî ya cîhanê û ya Kurdistanê bin cil bike, nikare dîroka tor û çanda ji bîr bike, rewşa derebegî û axatîyê têde xweş dîyare."

Ma gelo ev gotina li gor "tor","çand" û sinçiya (terbiye) me Kurdan e??...

Wek tête zanîn bingeha ristika (sistem) derebegiyê bi aboriya zeviyan,ango bi cotkariyê ve girêdayî ye.Ew kesên ku xwediyê zeviyan in xwe xwediyê cotkaran jî dizanin û wan bi nanzikê didin xebitandin. Di axatîyê de hinek pêşveçûyîn heye. Ewana xwediyê zeviyan in,lê ne xwediyê gundiyan in. Di vir de parbirakiya havila cotkariyê tête pejirîn. Merov dikare wan bi xwedî kargehan ve lihev bigre!..

Gava em rewş û jiyana min bidin ber çavan,tête dîtin ku ev mercana di min de tunene. Jiber ku di heft saliya xwe de ji gund derketime. Jiber ku ev 23 sal in ku debara jiyana xwe "bi firotina hêza pî " zanîna xwe didomînim....Piştî mayîna min a bêgavî (mecburiyet) li ewropa jî ez bê zevî hiştim!... û çavê min jî lê tunebû û tuneye jî....

Jiber ku gellek kesan li vir û wir, bê ku min binasin û carekê jî ligel min bipeyivin, li ser gotin û tûjkirinên neyaran zimandirêjî û derewkarî kirin, ez bêgav (mecbur) dibim û dixwazim bi tenê hin kar û barên ku min kirine û kesek nikare vesêre bidim ber çavên rexnekar û xwendevanan ku bi xwe bikaribin biryar li ser "rewşê" bidin. Lê divê bi kurtî ûsta hatina min ya Ewropa bidim ber çavan:

Wek tête zanîn Komela Xwendekarên Kurd li Ewropa cara yekan di sala 1949 de li Lausanne/Swîsre hate çêkirin. Jiber ku di wê demê de saziyên şewrewî (partiyên komonîst) yê Rojhelata-Navîn dijî rêxistineke Kurd ya serbixwe radibûn, xebata komelê karî bi tenê salekê dom bike...

Di sala 1956 de li Wiesbaden/Elmanyaya Federalî hîmê komeleya îro (KSSE) hate avêtin. Ev komele bûbû wargeha nûçeguhêzî û dikarî dengê Kurdan bighîne gelên Ewropa û cîhanê. Piştî destpêkirina şoreşa Kurdistana-Nîvro li Îraqê (11.09.1961), PDK liqekî xwe li Ewropa saz kir û komele xiste bin bandora rêzaniya (siyaset) xwe û şoreşê...

Piştî vê bûyerê êdî tevger û xebata komelê ligor rêzaniya şoreşê dihate meşandin. Ango xebata wê ligor armanca Ewtonomiya Kurdistana-Nîvro hatibû sînor kirin...

Li nik vê têkoşîn û xebata Li Ewropa, li Kurdistana-Bakur jî livîneke kurdeyatî dihate dîtin. Di sala 1956 de vejandina xwenasiyê destpêkiribû û di sala 1959 de jî 51

kes ji xwendewar û xwendekarên Kurd hatibûn girtin ku paşê evana bi navê "49 han" hatin navandin. Jiber ku di nav komelê de endamên Kurdên Bakur tunebûn û komelê jî giraniya xebata xwe dabû ser şoreşa Nîvro, bûyerên Kurdistana-Bakur nedikarîn wek dihate xwestin bigîhana gelên Ewropa û Cîhanê.. Ew rewşa dibû sedema gellek serêşanan... Divyabû hin Kurdên Bakur jî biçûyana Ewropa û tevî tevgerê bibûyana. Di wê demê de min li Zanîngeha Enqerê "huquq" dixwend û rewşa min a diravî jî têr dikir...

Li ser daxwaza hevalan, piştî gellek kefteleft, min karî roja 21.02.1963 xwe bigîhanda bajarê Lausannê..

Jiber ku me nikarî mafê rûniştinê li Swîsre bigirta, li ser daxwaza kek Î.Ş.Vanliy, ku berpirsiyarê komele bû, roja 7.04.1963 hatim München/Elmanya û ketim nav rêxistinên Kurd li Ewropa...

Wek têtê dîtin ez ji bo xebata welatî hatibûm Ewropa. Ne ji bo xwendinê an jî ji bo debara xwe!...

Niha jî li ser hin kar û barên min ên ku kes nikare yeşêre û aşkere ne:

- 1) Ev bûn 23 sal in ku debara xwe bi "firotina hêza pî" û zanîna xwe dom dikime.
- 2) Wek gellek nandoz û zimandirêjan min,
  - a- ne bi saldaniya (minhe,burs) Kurdistanê xwend,
  - b- ne wek kadirekî rêxistin û saziyan dirav stand û xwar,
  - c- ne wek berpirsiyarekî şoreşê dirav stand û xwar, û
  - ç- ne jî wek sparteyekî (mîltecî, lac'i, penanende) do-

za saldanî û alîkariya diravî kir...

- 3) Her kesek dizane ku di vejandina zimanê kurdî, bi tîpên latînî, de kavarên "Hêviya Welêt" û "Çiya" destekî pola lîstin. Ev kovar bûn ku karîna piraniya nivîskarên Kurd bicivîne ser hev û reya xwendin û nivîsîna kurdî, ya latînî, carek din li ber xortan veke....
  - 4) Bi derxistin û belavkirina dîwana yekan ya Cegerxwîn û bi derxistina sêlikeke kurdî tevî ala kurdî reya xebata weşandina pirtûk, benê peyîvdar (kasett), sêlik û hd. hate vekirin..
  - 5) Bi belavkirina kovara "Hawar"ê reya derxistin û belavkirina klasîkên kurdî hate vekirin...
  - 6) Kê cara yekemîn, piştî gellek west, karî zimanê kurdî li dadgeh (mehkeme) û ciyên mîrî (resmî) bide pejirandin û bibe wergerkarê (tercûman) sondxwarî?
  - 7) Kî bû ku cara yekemîn karî di wêneguhêza (televîzyon) Elamanî de, di civîneke rojnamekarên navnetewî de ku rojnamekarên Tirk û Faris jî amedebûn, parêzgeriya mafên gelê Kurd bike (1975 û 1979)?
  - 8) Kî bû yê ku cara yekan karî hînbûn û xwendina kurdî ya latînî di dibistanên elmanî yê bilind de bide xwendin? .....
- Merov dikare gellek rêzên din jî bide ser, lê ne hewce ye.. Gava ku "rewşa derebegî û axatîyê" di min "xweş dîyare", divê ev heval gellekî şa bibûya ku bi xebata meroyekî welê xebat û têkoşîneke hêja hatiye kirin.....

Hemreş Reşo

TUTARLI BİR MÜCADELE ADAMI OLMAK!..

Ulusal bağımsızlık, özgürlük ve eşitlik hareketleri, toplumsal kurtuluş svaşunları uzun menzilli savaşıdır. İçinde bulunulan, tarihsel, toplumsal, ekonomik ve politik koşullar bu savaşımların menziline uzunluğunu belirler. Mücadele çoğu kez yenilgilerle sonuçlanır.. Zaman Zaman gerilemeler baş gösterir.. Yılları, bazı hallerde yüz yılları alır.. Dar geçitlerden, sert engellerden geçmesi gerekir. Ağır kayıplara neden olur. İhanetlere, yanlışlıkların yol açtığı kayıplara uğrar. Çok yetkin ve değerli unsurlar kazanır, onların özverileri, yiyitlikleri, davaya olan inanılmaz bağlılıkları, uzak görüşlülükleri ve yetenekleriyle mücadele büyük mesafeleri kısa zamanlarda kat eder.. Tam aksine mücadele saflarında çürük, basiretsiz, yüreksiz ve inaçsız unsurlarda zaman zaman yer edinirler. Onlarla kavga tıkanıklığa, darbelenmeye ve kırılmaya uğrar. Devrimci, ilerici, yurtsever hareketin kabarma dönemlerinde yer edinme istemiyle birçok unsur hareketin köşesine bucağına tutunmaya başlar. Hareketin darbelendiği dönemlerde ayrışmalar baş gösterir. İhanetler birbirini izler.. Mücadele saflarından bir çok inaçsız, yüreksiz, sabırsız insan kopar. Buna karşılık kavganın en canalıcı dönemlerinde, hareketin en zayıf zamanlarında bilinçli, yürekli, korkusuz ve uzak görüşlü "mücadele adamları" en ön saflarda yerlerini almakta gecikmezler.

Özgürlük ve eşitlik savaşıını sürüp gider.. Kavga alanları yüzlerce ve binlerce isimli ve isimsiz insana tanık olur.

Bunların arasında sonuna kadar bir savaş eri olarak kalanların sayısı azdır. Kavga alanından kaçanlar sayısal olarak zaman içinde daha çokturlar.. Ama onların çokluğu kavga alanlarını terk etmeleri, içlerinden bir çoğunun ihanet etmesi bu mücadeleyi hiç bir zaman durdurmaz.. Mücadele tarihsel koşulları içinde varması zorunlu olan menziline doğru geçici yön değişikliklerine, duraksamalara uğrayarak devam eder..

Doğru ve haklı bir davanın adamı olarak, özgürlük ve eşitlik savaşını saflarında bulurmak bir insanın ulaşabileceği en yüce, en onurlu aşamadır. Bu onuru taşımak herkesin harcı değildir. Çünkü böylesi bir insan olmanın onuruna ermenin ağır bir bedeli vardır. Her bakımdan yetkin, kararlı, inançlı ve bilinçli olmayı gerektiren bir şeydir.. Yıllar yılı direnmesi gerekir bu yolda insanın.. Gelip geçici bir heves, şan şöret ve itibar sağlayan kolay bir yol değildir.. Bilinçsiz, yüreksiz ve direngen olmayan unsurların böylesi bir yolda yıllar yılı yürütmesi olanaksızdır.. Her şeyden önce bilinçli olunacaktır ki, uğruna kavga verdiği davanın tarihsel zorunluluğunu kavramış olsun. Bilinçli olunacaktır ki zulme, eşitsizliğe karşı savaşımın gerekliliğini yüreğiyle, tüm varlığıyla kavramış olsun.. Gelişim, ilerleme ve dönüştürmenin önündeki engellerin kalkması için savaşabilmek, bu engellerin tarihsel olarak kalkmasının zorunluluğunu bilmekle mümkündür.. Halkını, ülkesini bir insanın gerçekten sevebilmesi, ülkesinin ve halkının her türlü ezgi, baskı ve sömürüden kurtulması gerektiği gerçeğini kavraması gerekir. Bir insanın bireysel ra-

hatını terk etmesi, gerektiğinde canını bile vermesi onun çok bilinçli olmasıyla olanaklıdır. Aydın ve eşit bir gelecek için bir yaşam feda etmenin ne denli onurlu bir şey olduğunu insan bilinçlenerek kavrar.. Ama yalnızca bilinçli olmak, gereken özveriyi göstermeye yetmez. Bu bilincin yürekli olmakla pekişip anlam kazanması gerekir. Hem bilecek, hem bu bilincin adamı olacakki kavga meydanlarının baş eğmeyen savaş eri olsun.. Ama bu bilinç ve yiğitliğin aynı zamanda derin bir inanca bağlanması, bu inançtan kaynaklanması ve bu inancı sağlamasında gerekir. Bilen, inanan bir insan inandığı ve tarihsel zorunluluğunun bilincine ulaştığı şeyler için feda etmeyeceği bir şeyi yoktur. Bir halkın özgürlük ve eşitlik kavgasının ön saflarında onun en bilinçli, en yiğit, en inançlı evlatları bulunur. Bu insanlar için yenilmek söz konusu değildir. Çünkü onlar kendi yaşamlarını halklarının aydın ve eşit geleceğiyle birleştirerek ölümsüzlüğe ulaşmışlardır. Halkları ve halklarının özgürlük ve eşitlik savaşını sürdürdüğü ve var olduğu sürece onlarda vardır. Onların isimli, yada isimsiz olmaları, az yada çok yaşamaları, ne tür bir acı ve çile çekmiş olmaları önemli değildir.. "Onlar az yaşar, ama severek ve doyunca yaşarlar". Onlar bir insan ömrü karşılığında sonsuz bir yaşama erişirler. Halklarına layık birer insan olmanın onurunu taşıyarak, halklarının yüreklerinde ve bilinçlerinde gerekli yerlerini alırlar. Savaşın sevgisini ve coşkusunu aldıkları halklarına savaşında coşku kaynağı olular. Halklarını, onla-

rın mutlu geleceğini her şeyin üstünde tutarlar. Ülkelere inanılmaz bir sevgiyle bağlıdırlar. Çünkü bilirler ki ülkeleri onlarsız var olur ama onlar ülkeleri olmadan var olamazlar. Yaşamları bin bir maddi güçlük içinde geçer, ama onuludurlar.. Gelip geçici rahatlıkların onların yanında yeri yoktur. Sahte ünlere, şan ve şöhrete gereksinimleri yoktur. Onlar halklarının özgürlük ve eşitlik savaşımına hizmet ettikleri sürece onur kazanır, yücelirler..

İşte böylesi bir mücadele adamı olmak kolay değildir. Kavga alanlarında böylesi bir onura ulaşmak, böylesi, böylesi bir onura kavuşmak çok az insanın payına düşer. Ama bu insanlar tüm halkların tarihlerini süsleyen isimli ve isimsiz yüz aklarıdır..

Yurtsever olmak kolay değildir ve her kesin ulaşacağı bir şeyde değildir. Bir çok insanca değer en gelişkinini kişiliğinde taşımayan birinin "yurtsever" vasfını taşıması olanaksızdır. Halkların özgürlük ve eşitlik savaşımında elbettteki bir çok sınıf ve tabakanın temsilcisi yerini alır ve almalıdır. Bunda yadırganacak ve karşı çıkılacak bir şey yoktur.. Ancak bunlar için birleştirici olan öge yurtseverliktir. Yurseverlik ise bir insanın halkının ve onun üzerinde yaşadığı ülkesinin kurtulmasını istemek ve bunun kaygısını vermek demektir. Bir çok zaman kullanıldığı ve sanıldığı gibi yurtseverlik mücadelenin türevi değil esasıdır. Önce kendi yurdunu sevecekki, onun kurtuluşunu isteyecekki, dünyadaki tüm ülkelerinde kurtuluşunu isteyebilsin..

Tarihin her döneminde gerek ulusal kurtuluş hareketlerinin

ve gerekse toplumsal savaşımın ön saflarında yurtseverlik duyguları en gelişkin bilinçli, yürekli ve inançlı insanlar yer almıştır ve almaya devam ediyor. Tutarlı bir mücadele adamı olmak için her şeyden önce yurtseverliğin gereklerini yerine getirmek, yani ülkenin özgürlüğü ve bağımsızlığı için sömürgeciliğe, emperyalizme ve onun içindeki ortaklarına karşı mücadele saflarında yer almak gerekir. Bunun yanında bu çizgisinden hiç bir zaman sapmamak, tutarlı bir biçimde yoluna devam etmek gerekir. Sık sık değişik düşünceler ve yollar denemek, tutarsız tavırlara girmek savaşıma bir şey kazandırmayacağı gibi bir dava adamı olmayada gölge düşürür.. Bilinçli, kararlı, yiğit ve inançlı bir biçimde sürdürülen bir savaşında gerçek bir dava adamı olmak, bu özelliklerin yanı sıra tutarlı olmakla mümkündür. Öyleleri vardırki gelişimlere, rüzgarın yönüne göre en gelişkin düşünceleri benimsediğini, bunun kavgasını verdiği ni söyleyerek ortaya çıkar. Durumun değişmesiyle bu kez başka bir yöne eğilmekte, sarkmakta bir sakınca görmeyerek dün söylediklerinin üstüne çizer.. Ama öyleleride vardırki doğru bildiği yolda ödünsüz ve sabırlı bir biçimde devam eder.. Kavgasında tutarlıdır böyleleri ve birincilerden ölçüleneyecek derecede katkıları olur savaşıma. Gerektiğinde en büyük özveriye onlar gösterirler... Bu bakımdan müdale unsurlarını değerlendirirken günün durumuna, ortama göre değil insanın kavgaadaki tutarlılığına bakmak gerekir. Tutarlı mücadele adamlarından oluşan bir hareketin aşamayaçağı güçlükler yoktur.....

DAS WORT VON MUAMMER AL- KADDAFI IM LETZTEN TREFFEN
DES KONGRESSES

der "Nationalen Führung des Oberbefehls der Revolutionären Arabischen Kräfte", der in Tripoli am 29-31. März abgehalten wurde:

"Dieses Treffen, außer seiner Bedeutung für die arabische Nation, ist eine Unterstützung für eine andere geteilte und leidtragende Nation, die kurdische Schwester-Nation, einige derer Söhne unter dieser Führung stehen. Auch die anderen kurdischen Kämpfer, die nicht mit uns sind, fühlen, daß etwas Neues für sie geboren ist...

Die Befreiung der arabischen Nation, die Vereinigung der arabischen Nation auf eine fortschrittliche und völkische Basis bedeutet die Parteiergreifung der arabischen Nation und der Kampf der kurdischen Nation solidarisch füreinander... (geführt) ...

Wir, die lange unter Unterdrückung und Angriff auf unsere Nation und Mißachtung unserer langen Geschichte seit Jamal Pascha Zeit und bis jetzt leiden, die genau wie die arabische Nation bittere Nöte litt und noch leidet.

Meine persönliche Zuneigung für die kurdische Nation hat keine geographischen, politischen oder historischen Gründe. Vielleicht ist unser ursprüngliches Motiv, daß die Schmerzen der Geschichte der arabischen Nation, die ich studierte, und die bittere Leiden, die wir noch erleben, zwang mich zur automatischen Sympathie mit einer Nation, wie unsere, geteilt, kolonisiert, mißachtet und unterdrückt, und daß ich keinen Verrat an mir und an meinen unsterblichen Prinzipien bege-

he. Ich kann nur für die völlige Parteiergreifung für die kurdische Nation und ihre Unabhängigkeit und Vereinigung ihrer Landgebiete...(sein)...

Wenn diese Rede an die kurdischen Kämpfer gesendet wird, auch an die, die nicht hier sind, ist sie eine Unterstützung für sie und sie werden bestimmt die Nationale Führung der Revolutionären Kräfte und die Revolutionären Kräfte der arabischen Nation und deren Frage unterstützen und der Kampf wird gemeinsam...(weiter gehen)...

MUAMMER AL-GADDAFI

RÊZANAMEYA KOMA DOLIWGER JÎ BO KOMCIVÎNA ŞEŞEMÎN
A YEKÎTIYA DEMOKRATÊN KURDÎSTAN DÎ 28/29.09.1985 DE

Mêvanên birêz!

Heval û Hogirên hêja!

Em bi navê Koma Navînde û Koma Doliwger, bi dilgermî xêr-
hatina we dikin!

Komcivîna we pîroz be!

Piştî gellek west û dijarî, bi berxwedanek dilsozî em
îro bi serbilindî dikarine Komcivîna xwe ya şeşan pêk-
bînin. Wek hûn jî dizanin berî şeş salan gava me hîmê
rêxistina xwe li bajarê Osnabrück avêt, armanca me ya
yekemîn, armanca me ya bingehîn hevnêzîkkirina rêxisti-
nên Kurd bû, pêkanîna eniyêke niştimanî bû. Em îro dika-
rin bibêjin ku em li ser reya rast bûn, emê di vê xebata
xwe ya pîroz de dandar bin...

Dijwarî, serberdayî û tenêmayînên ku bûbûn boblat, ango
bela li ser rêxistina me, nehate ser rêxistineke din...
Wek hûn dizanin, gellek heval revîn, gellek heval sarbûn,
waha lê hat ku her sal hin endamên koma navînde û doliw-
ger dey ji xebata rêxistinê berdidan, li ber xebatê dire-
vîn û em bi tenê dihiştin, lê belê endamên bi bîr û bawe-
rî her li ser armanca xwe man û rastiya reya ku em tê de
dimeşin dûrî xwe nedan, bi dilsoziyek bê hempa ji rêxisti-
na xwe xwedî derketin! Ev jî xweş dide ber çavan ku, hêdî-
hêdî xwenasiyek jîndar di nay gelê me de belav dibê, ciyê
girêdana bi kesan ve, girêdana bîr û bawerî û ramanan digrê.
Kî dixwaze bila bireve, lê gelê Kurd êdî ne hewceyê revokan
e!

Ev gelê bîndest û xwedîmaf êdî hişyar bûye, dê hemû caran bikaribe ji nav xwe kesên xebatkar derêxîne û rûyê revokan ên rasteqîn bide naskirin..

Hevalên delal,

bi dehan salan welatparêzên gelê Kurd bêgav (mecbur) dibûn ku bi her karekî kurdayetî rabin, xebata gel pêşve bibin, lê îro gellek mîrxasên me hişyar û xwenas xwe dane ser reya serxwebûn û felata gelê Kurd. Doza gelê Kurd, mafê çarenûsa gelê Kurd êdî ne wek berê bi çend kesên welatparêz ve ma ye ku di bin barên pîroz de qels û şerpeze bibin. Ev maf, ev daxwaz û doz êdî bi rengêkî gelemper di nav gel de belav bûye û hatiye nasîn. Em bawer in ku êdî dema parkirina pêwestiyên (wazîfe), dema naskirina hêza kesên Kurd, dema pîvana kanîna û zanebûna xwe û ya hevalan êdî hatiye. Divê her kesekî Kurd êdî di vê cenga pîroz de beşdar be! Ev maf, ev doz û daxwaza serxwebûnê malê me gişan e, nabe êdî wek caran ku bi tenê hin kes vî barê giran bidin ser milên xwe û bikşînin. Divê em bîra nekin ku welatparêzên berî 30-40 salan bêgav dibûn ku him rêzan, him nivîskar, him helbestkar, bijîjşk, aborîkariya rêzanî û rêzaniya civakî di xwe de biciyandana ser hev û di xebata welatî de domdar bibûyana. Ev bûyer tişteki xweristî û xweza ye ku welatparêzên me nedikarîna xebata felatê wek dihate xwestin pêşve bibin û dîsa bûyereke xweza ye ku ewana di bin van barên giran de qels û şerpeze dibûn. A dilşewat ew bû ku reya pêşveçûna wan di beşekî ji van xebatan de dihate girtin û xemitandin.. Wek tâte za-

nîn, îro em kes nikarin bibêjin ku hin kesên gelê Kurd di warê aborî, civakî, rêzanî û h.d. li cîhanê wek pisporan hatine nasîn û dikarin bi rastî di warê van zanistiyên de bibin xwedî gotin û gotinên wan werin bihîstin.. Lê gava hişyariyeke gelemper berî dehan sal di nav gelê Kurd de hebûya, gelê Kurd bi gelemperî li mafên xwe xwedî derketibûya, bê şik û bê guman dê hêrgiz îro gellek zane ji gelê Kurd jî peyda bibûna û bihatana nasîn ku bikaribûna bê tirs doza gelê xwe jî bidana naskirin...

Hevalên hêja,

ev serpêhatiyana piştî gellek ketin û rabûn û gellek êş û têkoşînine bê hempa pêkhatine. Divê êdî her yekekî Kurd, divê her yekek ji me ligor hêz û kanîna xwe di xebata gelî de beşdar be, para xwe bigre ser milên xwe û barê hevalên xwe siviktir bike, da ku ew hevalana bikaribin di beşê xwe de pêşve biçin.. Em nikarin herdem çavkirî an jî çavneerîna çend kesan bikin ku hemû barên gelê Kurd, xebata serxwebûna Kurdistanê me bidin ser gurmikên xwe û di bin de hipelçiqin! Gava em vî kirî bikin, êdî mafê me jî namîne ku em li serê wan rabin û rexneyên bê bingeh û malkambax li wan bigrin û ser de jî bibin kelem li ber lingên wan û li lingên wan bişidin.. Belê, em îro Komcivîna şeşan pîroz dikine, belê em îro li vir gîhane hev ku biryar li ser xekbûyîna û yekitiya di navbera me Kurd-Kom de bidin. Wek tete zanîna îro girêdana rêxistina me tevî gellek rêxistinên Kurd heye, wek xebata me di Bagiyê de ligel KOM-KAR û KKDK-Federasyon û hevxebera me ligel KURD-KOM. Ev girêdanên hêja piştî gellek west û êş pêkhatin. Dê girêda-

nên me ligel rêxistinên din jî bi biratî werin çêkirin
û bastir bibin.

Hevalên giranbiha,

rewşa gelê Kurd,rewşa Kurdistan li ber çavan in.Em pê-
wîst nabînin ku li vir bi carandina bûyerên berçav serê
we bêşînin û dema we jî bi belaşî derbas bikin. Lê be-
lê dîsa jî hin tişt divê werin ronakkirin û gotin:

Berî her tiştî merov dikane bibêje ku ligor rewşa cîha-
nî û rewşa mêtîngehkarên me ji 50 salî vir de keyseke
weke îro neketiye destên me. Hişyarbûyîna gelê Kurd bi
tevayî,cenga di navbera herdu mêtîngehkarên me Îran û
Îraq,rewşa aborî ya malkambax ku îro li Türkiyê heye û
ser de jî nasîna hebûna gelê Kurd di nav gelên cîhanê
de tucaran weke îro nebûbû û gaya em xwe nelezînin û
hêza xwe nekin yek û ala serxwebûna gelê Kurd ranekin,
dê dîsa mînanî caran emê bindest û dîl bimînin!

Em wek rêxistinek demokratîk û qenciyê ku kada xebata
me li Ewropa ye, nemaze li Elmanyaya Rojava ye, divê
em hêza xwe binasin,bipîvin û ligor pêkanînen xwe xeba-
ta xwe dom bikin. Em nikarin li vir biryara cenga ser-
xwebûnê li Kurdistan bidin, em nikarin li vir cenga ku
heye rawestînin an jî rê û rêzaniya wan biperijînin!Lê
em dikarin di nav gelên Ewropî de rewşa gelê xwe,doz û
daxwaza serxwebûna wî,hebûna mafê çarenûsa wî bidin za-
nîn û naskirin! Em dikarin ji bo xwesperte (mûltecî),
karger û xwendekarên Kurd li Ewropa,jî bo zarokên Kurd
li Ewropa xebatek havildar bikin! Rewşa wan ya aborî,
civakî,bêmafiya wan bidin ber çavan û hewlbidin ku ev

rewşa kirêt bête guhartin, ewana jî weke kargerên din yê biyanî (xeriw) bi nav û çanda xwe werin naskirin..

Ligel van pêwestiyên me dê em her hewlbidin ku em jî bibin parçeyek ji parçeyên şoreşa Kurdistan û ligor wê jî bilivin û bixebitin! Em sedî-sed bawer in ku cenga çekdarî gava ligel cenga rêzanî neyête ajotin, tucaran serketin û serfirazî nabe para me! Nemaze gelê Kurd bêtirî her kesî hewceyê cenga rêzanî ye û divê ev cenga han hêrgiz bêtirî cenga çekdarî deng bide û were bihîstin. Gellekî mixabin ku ciyê Kurdistan û rewşa parvebûna cîhanê di nav dûgelên mezin û hêz de bê cengeke têkuz û hêz a rêzanî (siyasî) serketina gelê me bê hêvî dike. Jiber vê yekê giraniya xebata me dê meşindina vê rêzaniya han be jî, lê weke me got ligor pêkanîn (îmkan) û hêza me...

Em dîsa dicarînin û dibêjin ku baweriya me bi standina Ewtonomiyan nemaye û em ne bawer in ku ji bo wê xwûnrîjandinê havildar bibin. Me divê Serxwebûn û ev mafekî pîroz û xweza ye!..

Her bijî amanca Serxwebûnê!

Her bijî Pêşmergeyên Kurd û Kurdistan li ser çiyayên Kurdistan!

Mirin û kambaxî ji Mêtîngehkarî û Emperyalîzm re!

Frankfurt, 28.09.1985

B Î R Y A R Ê N K O M C İ V İ N Ê

KOMCIVÎNA ŞEŞAN A YEKÎTIYA DEMOKRATEN KURDÎSTAN, BÎ RA-
WESTÎNA BÎSTEKÊ JÎ BO CANGORIYÊN KURDÎSTAN, DÎ 28.9.86 DE
LÎ FRANKFURT/M. DESTPÊKÎR Û PIŞTÎ BERHEVDANÎNE DU ROJÎ
BELAVKÎRÎNA VAN BÎRYARÊN JÊRÎN HATE PEJÎRANDÎN:

- 1- Komcivîn pêwîst dibîne ku hemû rêxistin û sazîyên Kurd,
nemaze yên li Ewropa ku di nav çarçeweyên demokrat de
dixebitin, têkoşîn û kefteleftên xwe bikin yek.
Komcivîn bawer e ku yekbûyîna van xebatan dê bikane
gellek serketin û destkewtinene çandî, civakî û rêzanî
ji herçar parçeyên Kurdistan û nemaze ji Kurdên li Ew-
ropa re bîne.
- 2- Komcivîn piştgîriya xebata pêkanîna rêxistineke serba-
nî, bi navê "BAGÎV", ji bo rêxistinên biyanî, dike. Yekek
ji armanca wê ew w ku dê ji bo standina mafên netewî
û çandî yên gelên bindest bixebite.
- 3- Komcivîn berketin û xengîriya xwe ji bo mirina welat-
parêzê Kurd Kek M. Remzi Bucak dide xûyanîkirin û daxwa-
za serxweşiyê pêşkeşî gelê Kurd û malbata wî dike. Ew
mêrxasê hêja di 12.9.1985 de, li Parisê çû dilovaniya
Xwedê. Wî hemû mal û desthelatîyên xwe ji bo çandina
xwenasî û parastina mafê xwe kirin gorî û bêtirî çar-
yekî sedsalekê dûrî welêt jiya.
- 4- Komcivîn Mafê Çarenûsa gelê Kurd mafekî xweza û nequ-
hêzbar dizane û dide xûyanîkirin ku sînoren piştî Cen-
ga Cîhanî ya yekemîn bi destên Emperyalîstan hatine
kişandin û Kurdistan kirine çar parçeyan gelê Kurd gi-
rê nade û nayên naskirin.

- 5- Komcivîn rêzaniya nijadperest û kemalîst ku bi destên Junteya Tirk dijî gelê Kurd û dijî hemû rêxistinên kargerî û demokrat tête ajotin tawanbar dike û dengê xwe bi hişkî dijî van hovberiyên bilind dike.
- Komcivîn dengê xwe dijî karbidestiya Tirk a çavsor bilind dike ku di bin doliwgeriya awarte de terora mîrî li gund û bajarên Kurdistan bikartîne.
- Komcivîn dide zanîn ku bi dehhezaran girtiyên Kurd û Tirk her roj di bin zordarî,êşandin,tade û kuştinê de dinalin. Komcivîn doza berdana wan dike.
- Komcivîn dide xûyanîkirin ku ne Junte û ne jî karbidestiyên zordar dikarin xwenasiya şoreşger a gelê Kurd rawestînin,hebûna wî ya netewî veşêrin,dîrok û çanda wî wenda bikin!
- Komcivîn dide xûyanîkirin ku hemû hewldanên ji bo demokrat nasîndayîna vî nîrê nijadperest,nikarin rastiya kirinên vî nîrê zordar ên dijdemokrat û dijmeyvî veşêrin.
- Komcivîn dengê xwe bi xurtî dijî propaganda Junteya Tirk,ku Kurdên şoreşger û welatparêz bi "Terorîst" dide naskirin,bilind dike.
- Komcivîn bê ku cudabûna raman û bîrûbaweriyên rêxistinên Kurd bide ber çavan, piştgîriya têkoşîn û xebata wan a netewî dike!
- 6- Komcivîn bi dilgermî piştgîriya şoreşa Kurdistanana Rohe-lat dike û dijî zordariya Komara Îslamî li ser gelê Kurd û gelên li Îranê dengê xwe bilind dike.
- 7- Komcivîn bi dil û giyan piştgîriya şoreşa Kurdistanana

Nivro dike û silavên şoreşgerî pêşkeşî "CUD" dike ku dijî nîrê Seddamê xwûnxwar ala demokratîyê hildaye û şoreşa gelî dajo.

Komcivîn piştgîriya biryara firehkirina Eniyê dike û doz li rêxistinên dijseddami dike ku di eniya "CUD" de beşdarbin.

- 8- Komcivîn dîzanên taybetî yê wek ji hemwelatîyê bêparhiştin, guhartina navên kurdî û "kembera erebî" ku dijî gelê Kurd li Suriyê hene tawanbar dike û linavrakirina wan pêwîst dibîne.

Komcivîn li karbidestên Suriyê naskirina mafên gelê Kurd doz dike.

- 9- Komcivîn spasên şoreşgerî pêşkeşî serekê Şoreşa Îlonê Muammer Al Kaddafî dike ku di meha avdarê, sala 1985 de li Tripoli, di civîna Serektiya Hêzên Erebiyê Şoreşger de piştgîriya şoreşa serxwebûna gelê Kurd kir.

Komcivîn vê axaftina piştgîriyê gellekî giranbiha û girîng dibîne.

- 10- Komcivîn silavên germ û biratî pêşkeşî hozan û merovparêzê Tirk Dr. İsmail Beşikçi dike ku bi xebatên xwe yê zanistî li ser civakiya gelê Kurd nijadperestîya Tirk û rêzaniya kemalîst tawanbar kir.

- 11- Komcivîn silavên xwe pêşkeşî Saziya Keskan dike ku piştgîriya gelên bindest dike, pîrsa gelê Kurd anî Parlama-na Elmani û xwe ji bo kargerên biyanî dêşîne.

- 12- Komcivîn piştgîriya xebatên gelên Asya, Efrîka û Emerîkaya Latîni dijî Mêtîngehkarî û Emperyalîznê, ji bo ser-

xwebûn, pêşketin û dadimendiya civakî dike.

Komcivîn nîrê Efrîkaya Nîvro tawanbar dike ku rêzaniya rengparêzî û nijadperestî dijî Reşikan dajo.

Komcivîn piştgîriya şoreşa gelê Filistinî ya netewî û demokratî dike.

13- Komcivîn piştgîriya rêzaniya ku ji bo bêçekdariyê û aşitiyê li cîhanê tête ajotin dike.

Frankfurt/M. 29.09.1985

Ev biryarana bi zimanên Kurdî, Erebî, Tirkî û Elmanî hatin belavkirin.

GULAN NAXWAZÎM

Bira! dibînim ez gîhame dawiya jînê,
Nema dikarim bi dûrkeyim ji nav nivînê.
Her roj serê min gêj dibe dora xwe nabînim,
Piştî çendakî dê bimirim, ger teyî şînê,
Nebî digel xwe baqê gulana tînî ji bo min,
Mirî nikarin destkewtî bin tucar ji bîne.
Bihayê gulana ger bidî mirovên belengaz,
Xê bêjim sipas, vaye te dest da ser birînê.
Xulên tu bînî diçilmisin dihelisin zû,
Iştê ku bidî belengazan l'pêş xwe dibînî.

6.11.1985 Osman Sebrî

Der vergessene Krieg in Kurdistan

Unruhe im Irak, in Iran und im Südosten der Türkei / Von Wolfgang Günter Lerch

FRANKFURT, 8. Dezember. Der Bürgerkrieg im Libanon, blutige Entführungen und Geiselnahmen fast überall im Nahen Osten sowie der Golf-Krieg zwischen Iran und dem Irak, in dem auch im sechsten Jahr kein Ende abzusehen ist, sind gegenwärtig die Themen, welche die Öffentlichkeit im Orient und außerhalb am meisten bewegen. Darüber droht ein Konflikt in das Abseits zu geraten, der — ähnlich wie der Streit um Palästina — gewissermaßen zu den „ewigen“ Streitpunkten nächstlicher Wirren gehört: der vergessene Krieg in Kurdistan. In den vergangenen Wochen und Monaten sind wieder spärliche Berichte über bewaffnete Zusammenstöße zwischen kurdischen Peshmerga-Kriegern und Soldaten der jeweiligen Streitkräfte gemeldet worden, gegen welche die Kurden antreten, in der Türkei, im Irak und in Iran.

Im Norden des Irak ist schon im vergangenen Jahr ein Pakt gescheitert, den die baathistische Zentralregierung in Bagdad mit dem Kurdenführer Dschalal Talabani, einem Rivalen des berühmten Kurdenclans der Barzani, geschlossen hatte. Talabani ist Führer der Patriotischen Union Kurdistan (PUK), eines Zusammenschlusses dreier mehr oder weniger linksgerichteter Gruppen von Kurden, die in der Vergangenheit auch durch die Entführung westlicher Fachleute von sich reden gemacht hat. Talabani hatte das Gefühl, die Regierung in Bagdad wolle ihn mittels des Stillhalteabkommens hinter Licht führen, ganz abgesehen davon, daß die übrigen Kurdenorganisationen des Irak die damalige Annäherung Talabanis an das Regime in Bagdad als „Verrat“ gebrandmarkt hatten. Schon im vergangenen Sommer war die Universalität von Erbil Schauplatz heftiger Demonstrationen gewesen, ebenso Sulaimanijah, die heimliche Hauptstadt des irakischen Kurdistan.

Wie die „Gesellschaft für bedrohte Völker“ jetzt mitteilt, sollen in Sulaimanijah in diesem Herbst wieder Zusammenstöße zwischen Kurden und der Armee stattgefunden haben. Etwa 30 000 Soldaten hätten die Stadt eingeschlossen und während einer drei Tage dauernden Ausgangssperre systematisch Haus für Haus nach Sympathisanten der kurdischen Peshmerga-Krieger

durchkämmt. Bei dieser Aktion des irakischen Militärs seien viele Häuser zerstört und mehrere hundert Kurden — unter ihnen auch Kinder im Alter zwischen zehn und vierzehn Jahren — festgenommen worden. Daraufhin fanden nach diesen Berichten Ende Oktober in fast allen Städten des irakischen Kurdistan Demonstrationen der Bevölkerung statt, die vom Militär blutig niedergeschlagen wurden. Es kam auch zu

einigen Hinrichtungen, zweitausend Kurden sollen spurlos verschwunden sein.

Der für die Kurdenregion nördlich und östlich von Mossul neu eingesetzte Kommissar der Baath-Partei, Mohammed Hanzar, soll, wie kurdische Quellen mitteilen, allen Kurden mit „Vernichtung“ gedroht haben, welche die Peshmerga-Krieger mit Lebensmitteln versorgen. Im Anschluß an eine von der Baath-Partei in Sulaimanijah organisierte Demonstration für das Regime in Bagdad kam es zu einer Gegendemonstration.

Hintergrund der neuen Zusammenstöße ist nicht nur die offizielle Aufkündigung des Stillhalteabkommens mit der Regierung durch Dschalal Talabani im Frühjahr dieses Jahres, sondern auch die Verlagerung des Golf-Krieges vom Mittelabschnitt und Südabschnitt der Front in den Nordabschnitt, in kur-

dische Gebiete. Soldaten der Islamischen Republik Iran stehen direkt an der irakischen Grenze, ja, bei der Stadt Rawanduz halten iranische Truppen sogar schon irakisches Gebiet besetzt. Die Peshmerga-Krieger der Talabanis beherrschen außerdem sogenannte „befreite Gebiete“ im irakischen Teil Kurdistan. Das versuchen die irakischen Behörden und die Militärs mit gewaltsamen Mitteln zu ändern.

Doch auch auf der anderen, der iranischen Seite geht der Widerstand mancher Kurden-Organisationen gegen die Regierung in Teheran weiter (es gibt auch Kurden, welche die Islamische Republik unterstützen). So berichtet die

→ b. w.

linksgerichtete Organisation „Komala“ von bewaffneten Aktionen in den Regionen von Saqqez, Baneh, Mahabad und Sanandadsch gegen die Truppen Chomeinis. Die teilweise massiven Angriffe der iranischen Regierungstruppen seien blutig zurückgeschlagen worden, heißt es. Freilich scheint unter den Kurden selbst ein Bruderkrieg zu toben, Komala gegen die Demokratische Partei Kurdistans. Die oppositionellen Volksmudschahedin haben unlängst zwischen Sardascht und Mahabad Manöver abgehalten.

Im Südosten der Türkei herrscht seit dem Sommer vergangenen Jahres ein offener Guerrillakrieg zwischen der Armee, den Jandarmas und kurdischen Partisanen. Kaum eine Woche vergeht, ohne daß türkische Zeitungen über Zusammenstöße mit „Separatisten“ — so die offiziöse Sprachregelung — berichten. Zentrum der Kämpfe und Überfälle sind die grenznahen Gebiete zum Irak und zu Iran, besonders die Regionen um die Städte Siirt und Hakkari. Den Kurden der Südost-Türkei kommt dabei zugute, daß sie über vielerlei Verbindungen und Beziehungen zu den irakischen und iranischen Kurden verfügen. Nach den Überfällen auf Grenzposten flüchten die Partisanen auf irakisches oder irisches Gebiet. Die Situation ist für die türkischen Behörden so ernst, daß sie in den Städten Mardin, Siirt, Van und Urfa nach einem Bericht der Zeitung „Milliyet“ von Mitte November Spezialeinheiten stationiert haben.

In allen drei Ländern — und auch in Syrien, wo Kurden freilich nur einen kleinen Teil der Bevölkerung ausmachen — kämpfen die Peschmerga um größere Autonomie oder um einen eigenen Kurdenstaat. Sie stützen sich in ihrem Bestreben nach Unabhängigkeit nicht nur auf die Geschichte (in früheren Jahrhunderten übten kurdische Fürsten faktisch unabhängige Herrschaft in den Kurdengebieten aus), sondern auch auf Verträge wie den von Sevres, in denen den Völkern unter damals osmanischer Herrschaft Freiheit und Selbstbestimmung versprochen worden waren. Die Türkei freilich sieht den Vertrag von Lausanne als bindend an, der eine Revision von Sevres darstellt und als Erfolg des Staatsgründers Atatürk gelten kann. Atatürk ließ denn auch im Jahre 1925 den von Schelch Said geführten Kurdenaufstand sowie kurdische Erhebungen in den dreißiger Jahren blutig niederschlagen. Ankara fürchtet die Zerstückelung des heutigen

türkischen Staatsgebietes, das aus der Konkursmasse des Osmanenreichs mit viel Mühe gerettet worden war. Aber auch in Iran und im Irak dauert der Widerstand gegen nicht akzeptierte Herrschaft an.

80 idam dosyası TBMM'de bekliyor

ANKARA, (Tercüman)- Türkiye'de yaklaşık 15 aydan bu yana, idam cezası uygulanmıyor. Adalet Komisyonu Başkanı Ali Dizdaroğlu, affın gündemde olması sebebiyle idam dosyalarını görüşmediklerini ve aceleçilik yapmadıklarını söyledi. →

b.w.

Tercüman
24.12.1985

kanvekili Seyfi Oktay da, "İdamam tümden karşuyuz. Bu cezanın uygulanması için mücadele vereceğiz." dedi.

TBMM'den 4 Ekim 1984 tarihinden bu yana "lm cezalarının yerine getirilmesine ilişkin" kararın çıkarılmadı.

TBMM Adalet Komisyonu'nda ölüm cezalarının yerine getirilmesine ilişkin 80 kişinin dosyası bekliyor. 80 kişiden 44' sol, 10'u sağı görüşlü. Ayrıca Mısır Bykelçiliğı'ni basan 4 Filistinli ile 22 adi suçunun idam cezasının yerine getirilmesine ilişkin dosya da komisyonda bulunuyor.

İFAZINI BEKLEYENLER

İdam cezasına çarptırılıp, dosyaları TBMM'de bekleyenler şunlar:

Adli suçular: Dudu Gl, Sevkiye Ersen, Mehmet Ali Ulu, Mehmet Selen, Kzım Çalıřkan, Abdülkadir zyurtcu, Mehmet Can, Hayati Acet, Hacı Eyidayı, Cell Bayarbay, İmam Yılmaz, Sami Cin, Ahmet Yıldırım, Sami Erdoğan, Mustafa Alta, Mahmut İrksarı, Osman Simkaya, Mehmet Ali Elmek, İzzet Keçekler, Osman Karagöz, Ltfi Polat, Gülcemal Aslan.

Sol görüşlüler: Veli Bicer, Rařit Tuz, Mustafa Yrkođlu, Sezal Sarıtař, Hayati Ozkan, Nazım Silacı, Abdülkadir Konak, Harun Kartal, Aslan Tayfun zkk, Fadil Ercüment zdemir, Aslan Şener Yıldırım, Sadettin Güven, Baki Altın, Mehmet Bozbay, Hüseyin Tařkın, Ali Akgün, Mehmet Tekbağı, Cumhuriyet Yavuz, Osman Yılmaz, Muhsin Kehya, Mustafa Glen, Cumali Ayhan, Ahmet Erhan, Yalçın Arkan, Mehmet Uçarođlu, Fevzi Iřık, Necdet zbir, Grsel Bařtař, Haydar Yılmaz, Muhlis Bozkurt, Muzaffer ztrk, Sedat Yılmazsoy, Kenan Dođan, Mustafa zdemir, İhsan Berkin, Seyhde Kaygusuz, Aladdin Akçay, Ergun Aydas, Hasan Çepik, Mustafa Çepik, Mustafa Altınsoy, Ahmet ğretmen, Kemal Teksoz, Salih Sezgin.

Sağı görüşller: Mehmet Onur Mıman, Seyfettin Top, Murat Grmez, Mahmut Dođan, Mustafa Bahar, Ahmet Temizdolduran, Hüseyin Käse, Şevket nal, Süleyman Tomurcuk, Ahmet Kınalı.

İdam istenen Filistinliler: Marwan Sebanu, Mustafa Besiysi, Hüseyin Abdullah, Muhammed Dıp Ebufaraz...

Die Menschen haben Saddam Hussein satt:

Volksaufstand im Nordirak?

Seit Mitte Oktober 1985 hat es irakischen Oppositionskreisen zufolge in verschiedenen Städten irakisch-Kurdistans eine Serie von Massendemonstrationen gegen die Weiterführung des Krieges mit dem Iran und für den Sturz des „faschistischen“ Regimes von Saddam Hussein gegeben.

Zu den Forderungen der Demonstrierenden gehörte an hervorragender Stelle auch die nach Freilassung aller politischer Gefangener. Die von der Opposition als „Volksaufstand“ bezeichneten Massenaktionen der lokalen Bevölkerung begannen zunächst in Sulaimaniya, dem ökonomischen und kulturellen Zentrum der sogenannten autonomen kurdischen Region. Nachdem dort zuvor zwei Angehörige der irakischen Luftwaffe umgebracht worden waren, hatte das Regime seine Unterdrückung so sehr verstärkt, daß die Bevölkerung sich veranlaßt sah, mit Kundgebungen und einem General-

streik zu antworten. Daraufhin wurde eine Ausgangssperre verhängt und die Straße nach Kirkuk gesperrt, um zu verhindern, daß Nachrichten über die Situation nach außen dringen. Bei Auseinandersetzungen zwischen den bewaffneten Kräften des Baath-Regimes und der Bevölkerung wurden nach Angaben der oppositionellen „Nationaldemokratischen Front“ (Djud) sechs Demonstranten getötet und mehrere verletzt.

Als das nicht genügte, die Bevölkerung von weiteren Aktionen abzuhalten, zog das Regime am 23. Oktober über 20.000 Polizisten, Sicherheitsbe-

amte und Soldaten zusammen, um in einer umfassenden Durchsuchungsaktion Oppositionelle, desertierte Soldaten und kurdische Partisanen (Peschmerga) aufzufindig zu machen. Die Häu-

ser, in denen solche Regimegegner vermutet wurden, wurden zerstört. Über 620 sollen so dem Erdboden gleichgemacht worden sein.

Gleichzeitig wurden Massenhinrichtungen durchgeführt. In Sulaimaniya wurden neben einer größeren Zahl von Verwundeten bisher 200 Tote gezählt. Trotz der brutalen Repression griff die überwiegend spontane Bewegung auf weitere Städte wie Erbil, Dohouk, Sakho, Amadiya, Kirkuk und Mossul über. Die Bevölkerung von Kirkuk und von Mossul ist heute im übrigen keineswegs mehr überwiegend kurdisch. In Erbil fanden bei Demonstrationen über 80 Menschen den Tod. Zur bisherigen Bilanz der Unterdrückung gehört, daß acht Menschen lebendig begraben wurden, daß alleine im Gefängnis von Mossul 69 politische Gefangene seitdem hingerichtet wurden und daß 112 Familien vertrieben wurden und seitdem als vermißt gelten.

Schon seit Anfang dieses Jahres ist die gesamte Region einem großangelegten Angriff, verbunden mit einer partiellen Wirtschaftsblockade seitens des Bagdader Regimes, ausgesetzt. Das gilt insbesondere für die noch bestehenden sogenannten „befreiten Gebiete“, die sich unter der Kontrolle der einen oder anderen kurdischen Partei und der KP Iraks befinden. Die Bauern wurden daran gehindert, ihre Ernte zu verkaufen, und es wurde eine Vielzahl von Dörfern

→ b.c.u.

zerstört, um so den Oppositionskräften und insbesondere ihren bewaffneten Einheiten die ökonomische und menschliche Basis zu entziehen. Seit September wurden über 400 Schulen geschlossen, um Versammlungen der von der allgemeinen Lage des Landes und vom Krieg besonders betroffenen Schüler zu verhindern.

Die Aktionen der Bevölkerung hatten auch nach Aussage der Oppositionsparteien zunächst einen spontanen Charakter. Allerdings haben die Untergrundzellen der Opposition und die in der Region befindlichen Peschmerga den Demonstrationen in der Folge Organisation und bewaffneten Schutz gegeben.

Die Bemühungen des irakischen Regimes, den kurdischen Landesteil wieder verstärkt und mit allen Mitteln seiner Kontrolle zu unterwerfen, stehen jedenfalls unzweifelhaft im Zusammenhang mit dem Zusammenbruch der Verhandlungen zwischen ihm und der PUK und deren militärischen Aktionen gegen die Bagdader Truppen sowie mit der partiellen Verlagerung der irakischen Kriegsoperationen an den nördlichen Frontabschnitt in Kurdistan.

Die Streiks und Demonstrationen stellen, auch wenn sie keineswegs die ersten ihrer Art sind, durch ihre Dauer und ihren Umfang ein qualitativ neues Element im Widerstand gegen das Bagdader Regime dar. Sie zeigen, daß sich die Bevölkerung von der Lähmung zu befreien beginnt, in der sie der rücksichtslose Terror des Regimes bis dahin gehalten hatte.

Dieter Falk

Der Tagesspiegel, 30.1.1986

Irak gibt Abschuß eines iranischen Flugzeugs bekannt

Volksmujahedin sprechen von bevorstehender neuer Offensive

Bagdad/Teheran (AP/AFP). Ein iranisches Kampfflugzeug ist gestern nach Angaben aus Bagdad nahe der irakischen Stadt Qala Dizeh im Nordosten des Landes von der irakischen Flugabwehr abgeschossen worden. Die iranische Maschine sei bei einem versuchten Luftangriff getroffen worden.

Iran bestätigte den Verlust, erklärte aber, die iranische Luftwaffe habe den Militärstützpunkt Qala Dizeh bombardiert. Beim „Rückflug von dieser Mission“ sei die Maschine über irakischem Gebiet abgestürzt. Das Ziel sei „weitgehend zerstört“ worden.

Beobachter verwiesen gestern darauf, daß sich die Luftwaffe beider kriegführender Länder seit einer Woche an der Nordfront verstärkt im Einsatz befindet. Iran begeht zwischen 1. und 11. Februar den siebenten Jahrestag der islamischen Revolution. Die iranische Untergrundorganisation Volksmujahedin berichtete, es gebe Anzeichen für eine neue iranische Offensive gegen Irak. Am Dienstag hatte Irak

einen weiteren Angriff auf ein großes Seeziel — damit sind gewöhnlich Öltanker gemeint — gemeldet. Diese Angaben wurden von Lloyd's in London bestätigt. Auf den 140 725 Tonnen großen französischen Tanker „D'Artagnan“ seien zwei Raketen abgeleuert worden, die jedoch ihr Ziel verfehlt hätten, teilte Lloyd's mit.

Kurdische Kinder inhaftiert

Paris (AFP). Mindestens 300 Kinder im Alter von 10 bis 14 Jahren seien zwischen Mitte September und Mitte Oktober letzten Jahres in der Stadt Suleimanyeh im irakischen Kurdistan festgenommen worden, von denen drei seither an den Folgen von Folter gestorben seien, berichtete gestern die Menschenrechtsorganisation Amnesty International in Paris. Die Mehrheit der Kinder sei offenbar festgenommen worden, nachdem ihre Familienangehörigen aus der irakischen Armee desertiert seien und sich der kurdischen Unabhängigkeitsbewegung angeschlossen hätten.

4. 1. 1986

● İçişleri Bakanı Akbulut, teröre karşı alınan önlemleri açıkladı

'Teroristleri yurt dışında da izliyoruz'

İÇİŞLERİ Bakanı Yıldırım Akbulut, yasada bölücü örgüt PKK'nın yurt dışından destek gördüğünü söyledi.

PKK'nın komünist bir devlet kurmak için çalıştığını beirten İçişleri Bakanı, "Orada Marksist - Leninist - Komünist doğrultusunda bir devlet kurma kararları var. Bunun yakalanma mihnatlarına beyanlarının sonucu" dedi.

İçişleri Bakanı Akbulut, şöyle konuştu:

"PKK'cular Güneydoğu'daki insanları istimar etmek suretiyle bir devlet kurmak istiyor. Bu devlet hayallerini gerçekleştirmek için dışardan de destek görüyorlar. 12 Eylül Harekatı'yla çöktürülmüş, il-

der grubu yurt dışına kaçmış, şimdiki yurt dışında birtakım faaliyetlerle Türkiye'ye sızma çalışmalarında bulunuyorlar. Gayeleri, hayalleri budur, komünist bir ideolojide bir devlet kurmaktır. Bu hayalleri gerçekleştirmeye."

Türklerin Anadolu'dan çıkarılması için bin yıldır bir oyun oynadığını ifade eden Bakan, "Ama zaman zaman değişik saldırıları görülmüş, cereyan eder. Bugün de işte PKK'cılar var" biçiminde konuştu.

İçişleri Bakanı, PKK'nın devlet kurma fikrini gerçekleştiremeyeceğini belirlediği açıklamasında şunları söyledi:

"Gerçekleştirilmesi, katia lafi edilecek bir konu bile değildir. Ta-

hi sızmalar nedeniyle dışardan buraya gönderilen adamların terörü vestislerle kandırılmış olmaları nedeniyle bazı boşu boşuza gitmeyen, bizi üzücü olaylar cereyan etmekte ise de, elbette bir mana ifade etmemektedir. Yalnız vatandaşlarımızın, güvenlik güçlerimizin bunların kanıya çevrilmesini nedeniyle yitirilmemesi için her türlü önlemleri almaya hazır olduğumuzu belirtmek istiyorum."

İstihbarat örgütü

Öte yandan, Türk Emniyet Örgütü'nün terör hareketlerine karşı özel önlemler aldığını ifade eden Bakan Akbulut, İçişleri Bakanlığı

İstihbarat Örgütü'nün de güçlendirildiğini açıkladı. Bakan, "İçişleri Bakanlığı İstihbarat Teşkilatı'na güçlendiriyoruz. Ehemmiyet verdiğimiz işlerden birisi de eğitim. Yetenekli elemanlara saygıyı artırıyoruz" biçiminde konuştu. Akbulut, İçişleri Bakanlığı İstihbarat Örgütü'nün modern cihazlardan yararlandığını da söyledi.

Yıldırım Akbulut, teröre karşı mücadelede alınan önlemler konusunda da şöyle konuştu:

"Yasadışı örgütlerin yurt dışındaki faaliyetlerini nasıl takip ediyoruz, yurt dışı terör saldırılarını, odaklarının hareketlerini de aynı hassasiyetle takip ediyoruz. Yurt içi bağlantılarını da ortaya çıkarmaya çalışıyoruz."

Türkischer Polizist berichtet über Folterungen

Ankara (dpa). Ein türkischer Polizist hat in einem am Sonntag von dem in Ankara erscheinenden Nachrichtenmagazin „Nokta“ veröffentlichten Bericht gestanden, innerhalb von sieben Jahren an der Folterung von 200 Verdächtigen teilgenommen zu haben. Seine Aussage steht damit in Widerspruch zu offiziellen Verlautbarungen der Regierung, in denen es stets heißt, Folterungen gebe es lediglich „in einigen Einzelfällen“. Der Polizist berichtete auch Einzelheiten über seine Arbeit als Mitglied einer speziellen, aus drei Männern bestehenden „mobilen Befragungseinheit“. So sei eine Frau, die im Verdacht gestanden habe, ein Kurier der verbotenen „Revolutionären Volksunion“ zu sein, im Mai 1982 zu Tode gefoltert worden. Der Bericht des Gerichtsmediziners, der korrekt auf „Tod durch Folterung“ gelaugt habe, sei später durch eine „gereinigte Fassung“ ersetzt worden. Ein Gericht habe sich jedoch geweigert, diesen falschen Bericht zu akzeptieren und habe ihn und seine Kameraden zu viereinhalb Jahren Haft verurteilt. „Als das Urteil in der Berufung bestätigt wurde, sind wir alle untergetaucht.“

Emin Kutlu, Mustafa Hayıroğlu, Niyazi Güdoğdu, Mazlum Güner, Mehmet Mutlu Çelın, Mustafa Yalçın, Necmettin Büyükkaya, Mehmet Kazgan, Osman Karadu-man, Önder Demirok, Orhan Keskin, Rafet Demir, Şaban Gazeteci, Sadettin Güven, Süleyman Özmer, Şakir Gedik, Sedat Albogun, Sermet Parkun, Sathıhan Şahin Dokuyucu, Selim Mehmet Yücel, Şerif Sar, Salt Çelmez, Tamer Uzun, Turgay Erbay, Turhan Sağlam, Yaşar Okçuoğlu, Yılmaz Peköz, Zeynel Abdin Ceylan, Teoman Samanlı, Yıldırım Özkan, Şehmor Durugun, Şazuman Kasrı, Şerifettin Tırif, Hamza Tılan ve Faruk Tenn.“

budak, Ayhan Altın, Abdullah Mercal, Bedri Bilge, Bedri Tan, Bahar Yıldız, Coşuk Aksohal, Ceter Dağdoğan, Cemal Kıpırdamaç, Cümali Ay, Cansu Özsoylan, Cemal Küpçü, Ali Çakmaklı, Ali Aktook, Atalay Babadürb, Ali Kılıç, Behçet Dinler, Bedri Sunak, Bayram Kocabaş, Bahadır Dumanlı, Haydar Öztürk, Hüsnü Seyhan, Halil Çınar, İrfan Çelik, İlhan Erdost, İbrahim Erkin, İlyas Güleş, İsmet Özgürca, İsmail Kuran, Kemal Pir, Kemal Demet, Mehmet Cizreli, Kemal Geçgin, Melin Sarıbulut, Mustafa Geysel, Mustafa Şahin, Necip Kurul, Mehmet Ali Karasoy, Mehmet

113 kişinin isimlerini açıklıyoruz Canver'in işkence iddia listesi

● SHP Adana Milletvekili Cüneyt Canver işkence ile öldürülüklerini iddia ettiği 113 kişinin sorgulamalarını yapan güvenlik görevlileri hakkında yargılama yapıp yapılmadığını ve yakınlarına tazminat ödenip ödenmediğini İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut'un açıklamasını istedi

Milliyet

17. 12. 85 ANKARA, ÖZEL

SHP Adana Milletvekili Cüneyt Canver, bütçe görüşmeleri sırasında İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut'a verdiği istide ve yer alan 113 kişinin ölüm nedenlerini açıklamasını bekliyor.

Cüneyt Canver, bu kişilerin ölümlerine neden olan güvenlik güçleri hakkında yargılama yapıp yapılmadığını ve sorgulamada öldürülen bu insanların yakınlarına tazminat ödenip ödenmediğini, İçişleri Bakanı'nun açıklamasını istiyor.

İşkence sonucunda ölenler

Canver'in İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut'a verdiği ve hepisi de işkence sonucu öldüğü belirtilen 113 vatandaşın isimleri şöyle:

“Günay Balçık, Haydar Sömez, Gürkan Murgan, Hayri Durmuş, Hakkı Hocaoğlu, Haydar Başbağ, Hasan Telci, Mahmut Zengin, Fatih Oktulmuş, Hasan Akter Özmen, Hüsnü Talak, Hüsnü Gazioğlu, Hasan Hüseyni Demir, Hakan Mermertöğün, Hasan Alemlioğlu, Hasan Kılıç, Cemal Kurbayır, Cemal Aral, Derviş Öküz, Ekrem Ekşi, Ercan Kocak, Enas Karabaş, Ferhat Kuntay, Efe Ayık, Ezer Şaban, Ahmet Vezroğlu, Ali İnan, Ahmet Karıncı, Atanasus İnce, Abdurrahman Aksoy, Ayhan Demirtok, Ali Sarıbal, Abdullah Paksoy, Ali Ereğ, Ali Adil Yılmaz, Ahmet Altan, Ahmet Erdoğan, Ali Çiçek, Akif Yılmaz, Ali Özbek, Abdullah Gül-

Kurden in Sorge um Kulturzentrum

Selbsthilfeförderung verweigert — Großer Bedarf an Beratungsangeboten

Die Zukunft des Kurdischen Kultur- und Beratungszentrums in der Schöneberger Kolonnenstraße ist weiter ungewiß. Wie berichtet, hatten die Kurden im Mai 1984 einen Antrag auf Selbsthilfeförderung bei der Sozialverwaltung gestellt. Die Förderung war ihnen zunächst mündlich zugesagt worden, als dann aber eine schriftliche Absage kam, klagten die in dem Zentrum ehrenamtlich tätigen Mitarbeiter. „Wir vermuten, daß die türkische Regierung nicht daran interessiert ist, daß hier kurdische Projekte gefördert werden. Es erscheint uns allerdings fragwürdig, wenn sich unsere Senatstellen von anderen Regierungen vorschreiben lassen, wie sie zu handeln haben“, sagte der ebenfalls ehrenamtlich tätige Anwalt der Kurden, Dieckmann, gestern vor Journalisten. Die Kurden sehen sich in der Türkei als verfolgte Minderheit.

Der 1. Vorsitzende des Zentrums, Dr. Hasan Nahid, zeigte sich besonders befremdet darüber, daß die Absage erfolgt sei, nachdem ein positives Gutachten der Ausländerbeauftragten des Senats, John, bereits vorgelegen habe.

Auch in Verwaltungskreisen gilt als wahrscheinlich, daß für die Ablehnung der Förderung politische Gründe ausschlaggebend waren. Fachliche Bedenken habe es nicht gegeben, war zu hören. Die Sprecherin der Sozialverwaltung verweigerte zu den Vorgängen jede Auskunft.

In insgesamt acht Arbeitsgruppen werden in dem Zentrum in Berlin lebende Kurden beraten. Dabei geht es um Rechts- und Arbeitsprobleme

ebenso wie um Weiterbildungsangebote, z. B. Alphabetisierungs- und Deutschkurse und Schulprobleme. Viele kurdische Kinder würden zur Sonderschule geschickt, weil sie zu Hause die kurdische Sprache gelernt hätten und in den türkischen Klassen dementsprechend dem Unterricht nicht folgen könnten. Die kulturelle Identität der Kurden werde vollständig ignoriert, klagte der Vorsitzende des Zentrums, Dr. Hasan Nahid. Informationsbroschüren des Senats etwa würden nur in die türkische Sprache übersetzt, dabei gebe es nach seinen Schätzungen 40 000 Kurden in Berlin. Diese Zahl wird von der Ausländerbeauftragten allerdings angezweifelt.

Die Mitarbeiter des Zentrums kümmern sich nicht um die Angelegenheiten in der Heimat, so Nahid weiter, sondern lediglich um die Belange der Kurden in Berlin. Die Kurden zahlten Steuern wie alle anderen auch und sollten nach seiner Meinung auch gefördert werden. Das Interesse an den Beratungsangeboten sei sehr groß, die Arbeit allein mit ehrenamtlichen Mitarbeitern nicht zu schaffen. Derzeit hielte sich das Zentrum noch mit Spenden über Wasser. Die Sozialverwaltung, so die Forderung der Kurden, solle zumindest mit offenen Karten spielen.

Die Ausländerbeauftragte John erklärte auf Anfrage, daß die Förderung sozialer Belange der Kurden kein Tabu für Berlin sei. Sie verwies auf den Spandauer Frauenladen Hibun. (Tsp)

↑ Ankara widerspricht Bericht

D. Tages. über Folter 29.1.86

Ankara (dpa). Als Ausdruck „eines kranken Geistes“ und einer „Steuerung durch ausländische Kräfte“ hat der türkische Innenminister Akhulut gestern den von dem Wochenblatt „Nokta“ veröffentlichten Bericht eines türkischen Polizeibeamten über die angebliche Folterpraxis in türkischen Gefängnissen bezeichnet.

Der am Sonntag erschienene Bericht, in dem der Polizist Sedat Caner in aller Deutlichkeit die von seiner eigenen „mobilen Befragungseinheit“ angewandten Foltermethoden schilderte, hatte großes Aufsehen erregt. Bereits am Montag stellten Ministerpräsident Özal und andere offizielle Sprecher Caners Seriosität in Frage.

Tercüman

11. 12. 1985

Peşmergeleer 26 Irak askerini öldürdü

DİYARBAKIR, (THA) — Kuzey Irak'ta üstlenen ve Saddam Hüseyin yönetimine karşı silahlı mücadeleyi sürdüren Meşûr Bazani'ye bağlı "peşmerge"lerin, Irak in Süleymaniye şehrine saldırarak 26 Irak askerini öldürdükleri belirtildi.